Poštarina plaćena u gotovu.

GOD. XI BROJ 9—10.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI

SADRŽAJ:

Ministarstvo prosvjete preporučuje „Omladinu" školskoj mladeži odlukom S N Br. 38263/27 od 28. III. 1928.

IZDAJE NA SVIJET DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA U ZAGREBU. — UREĐUJE VIKTOR KRALJ. — »OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GODINU 40 DIN., A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU NA: UREDNIŠTVO »OMLADINE«, DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB 6. POŠT. PRETINAC 47. I NE VRAĆAJU SE. — POJEDINI BROJ 5 DIN.

TISAK „TIPOGRAFIJA" GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB

GODINA XI. U ZAGREBU, SVIBANJ, LIPANJ 1928. BROJ 9—10.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI

TEŽACI.

Na kraj sv'jetle gradske promenade
Svakog jutra vidim hrpu ljudi
S lopatom il' motikom u ruci,
Bl'jedih lica uleknutih grudi.
Prnjav kaput leđa suha krije,
Zdrto gdjegod proviruje platno;
Čekajući bez misli i volje
Stoje, dok ih sunce grije zlatno.

Od pet sati jadni tako stoje,
Odbija već osam sa zvonika,
Ali nitko pozvô ih još nije:
»Ajte sa mnom, trebam radenika!«
Mnoga tako čekaju već jutra,
I još će čekat gdjekoje ljeto
S nadom, da će svršiti se jednom
Muka grozna i življenje kleto.

Hrvoje V. Ivičić.

KRŠNI LJUDI.

Kruh oni jeđu u znoju lica svoga.
— Zbog radosti žrtvuje se patnja mnoga! —
Njihov ponos često puta ljudi blate,
Koricu im hljeba katkad ljudi krate.
Nadaju se ipak u budućnost bolju
I varava nada čeliči im volju,
Krijepi snagu i sladi gorku čašu.

Kršni to su ljudi iz goletne krši.
U potkrovlju ih ne ljubi sunca zraka,
Na tvrdom im podu odmara se t'jelo.
Blagoslovljena je njima muka svaka! —

U dolini suza nepravda ih prati
— Samo zlatno sunce pravedno ih grije! —
Navorano lice suncem opaljeno
Mnoge im patnje u naborima krije.

Umorni od truda idu ulicama,
Kad tegotni posô na večer se svrši;
I nitko od prolaznika ne zna, kako
Pate kršni ljudi iz goletne krši.

»Marjanski slavuj«.

ISTRANIN.

Srce mi je čvrsto,
Tvrde su mi ruke,
Ne bojim se rada,
Ne plašim se muke.

Domak mi je stijenje,
Kućice i klijeti,
Poda mnom je more,
Nada mnom vrleti.

Duša mi je vedra,
A oko mi bistro;
Pustoš Tvoju ljubim
Majko moja — Istro!

Život svoj ću dati,
Jaku imam volju,
Budućnost da mogu
Ja Ti spremit' bolju.

No ne plači, majko,
I ne tuži tako;
Jer se sretno smiješi,
Negda tko je plako!...

Franjo Fuis.

PROLJEĆU.

Proljeće, ti nosiš nadu i ljubičaste snove,
Mirise ljubica plavih i malog slavuja poj.
Lahori tvoji šapću i pjesme pjevaju nove
O ruži crvenoj.

Proljeće, ja volim tvoje divne vesele dane,
Šumske potoke plave i bučni zeleni gaj,
Volim cvrkute lasta, šarenog behara grane
I majskog sunca sjaj.

Proljeće, ja sam tužan, kad ginu dani tvoji,
Kad Jula vrućega sunce sipa crveni žar,
I kada pognuto drvlje pod rujnim plodom stoji . . .
Ah prošô je proljetni čar!

Božidar Runterski.

SVIBANJSKO VEČE.

Na zapadu nebo jošte se rumeni
Od sunašca, koje zapalo je sada,
A na zemlju tiho crni suton pada,
Miomiris cv'jeća nosi lahor sneni.

Slavujak bigliše iz cvjetnoga gaja,
A u parku starom potočić romoni,
Sa obližnje crkve tiho zvonce zvoni
I svud vlada divna harmonija maja.

Al' nesta rumeni, presta biglisanje,
Vjetrić se spustio na drveće spati;
Sa zvonika nujno odbijaju sati.

Sve je mirno tiho, nоćca mrkla pala
I opojnom moći narav uspavala,
Te blage svibanjske samo bdiju sanje.

Zmaj Podunavski.

UGASLOJ ORHIDEJI.

Jutros rano ja uranih, majko,
Prije sam sunca htio na brijeg doći.
Orhideje prekrasne išao sam brati,
Ugasloj da ih na svježi grob stavim.
Orhideje su čekale svježe;
Na vidiku svakom su me pozdravljale.
Al' za bol moju i za usud moj
One nijesu znale . . .
Oh, volila je nježno, milo, nujno,
Taj cvijet sunčanih planina
I okitila bi svoje grudi bujno
Daleko od usudnih dolina.
O, orhideje drage! Njene
Su ugasle ruke bijele.
Skriva ih crna zemlja u dolini.
Ja nosim vas, orhideje drage, na grob
Kô cjelov njene bašče u planini . . .

Spiridion Bojanić, Brestovac.

PIGA.

Kako je ugodno sjećati se ranoga mladenačkog života protkanog velikim željama, snatrenjem, bezbrigom i veseljem! U našoj duši pojavi se tada naš tadašnji mali svijet, u središtu kojega je ili bakica, koja priče zbori, ili pak dobra majčica, brižljiva i požrtvovna, a ponajčešće objesni i nestašni mali drugovi naši.

Ja pak kadgod se sjetim toga blaženog doba svojega, uvijek mi je pred očima moja dobra, pametna i vjerna ovčica »Piga«. Gledam je, kako upire u mene svoje pametne oči, a tamna joj se pjega ističe na čelu. Da, da, pametna je bila ta moja drugarica, ali i neustrašiva. Obično je ona predvodila stado, pa kad bi doletio kakvi »Šaronja« lajući, sve bi se ovčice trgnule, da će u divlji bijeg, tad bi se pojavila ona, zatoptala bi dvaputa prednjom nogom i zaletila se na »junačinu«. Dogodilo bi se katkada, da bi mojoj »Pigi« »krvca udrila u lice«, ali bi i Šaronja redovito dobio svoju »popudbinu«.

Čitavo sam svoje djetinjsko i dječačko doba proveo s njome, pa se i ne mogu sjetiti toga razdoblja moga života, a da se ne sjetim nje, ali je Piga to i zavrijedila. Meni je tada bilo svega pet godina, kad ju je moja mati kupila na cesti od nekoga »Vlaha« za cigle tri krune; čupavo, gladno i bijedno bijaše to stvorenje. Budući da je imala na čelu tamnu pjegu, nazvali smo ju »Piga«. Mi smo je dobro hranili i tetošili, pa je ona počela rasti i jačati se; velika nije bila nikada, ali je imala zbijeno i jako građeno tijelo. Runo njezino bilo je uvijek čupavo i bez osobite vrijednosti, ali je naša Piga bila na svom mjestu s druge strane. Svake bi nam godine darovala po jednoga »Morića« ili »Moricu«, crne kao ugljen, a runašca mekana poput svile.

Za nekoliko godina imali smo čitavu malu četu; stado je to vodila Piga, a ja sam mu bio čobanin. Susjedi naši bili su sretni, kad bi im moja majka prodala po koje jagnješce; i tako nas

JUŽNO PROČELJE DIOKLECIJANOVE PALAČE U SPLITU.

je Piga sa svojom mladunčadi katkada zaštitila od bijede.

Već sam se u najranijim godinama znao otputiti u kamenite, sive klisure iznad moje rođene kuće. Odatle se vidjelo more, modro nahukano i načičkano brodicama bijelih i žućkastih jedara; otoci pak nalazili su se u ljubičastoj maglici, a po njima se razasule bijele kućice, koje bi se tu i tamo odrazivale u moru. Tik pod mojim nogama nalazilo se moje selo s onom zmijolikom bijelom cestom, livadama, gajevima, borovom šumicom i starim gradom.

»Lipo ti je more i Primorje«,
znale bi često pjevati djevojke, a i ja sam tada gundrao za njima. Daleko tamo na pučini zacrvenjela bi se dugačka tamna crta. »To je sigùro vapor, ča gre va Meriku«, zaključio bih, a u mojoj bi se glavici zakovitlale želje i misli o toj bajoslovnoj zemlji.

Kasnije kad sam malo ojačao, zaputio bih se s majkom ili sa sestrom u planinu. Sada pak, otkako smo imali Pigu, išao sam s mojom sekom »gore« redovito. Piga i junica bile su naše stado, koje sam rado čuvao; samo mi je jogunasta junica zadavala stotinu briga, jer je htjela samo da trči. Sestra bi znala svaki drugi dan otići kući, da donese hrane, a ja bih tada redovito ostajao u planini bojeći se, da me ne će više pustiti gore.

Veoma sam rado bio na toj vispoljani; svaki bih dan o podne išao na izbojiti vrhunac misleći, da se odatle vidi gotovo pola svijeta. Naveče pak, kad bismo se ja i seka vratili sa stadom, najvolio bih leći u travu, što bi je ona nažela, pa gledati zvjezdano nebo, slušati zrikanje zrikavaca i šum hrušteva, koji bi hvatali plijen.

Jednom je sestra ostala čitav dan kod kuće, a ja odlučih, da je iznenadim svojom marljivošću. Napasao sam lijepo svoje stado, pa kad je pripeklo Božje sunašce, stisnu se stado pod grm i trn. Otjeram ga u kolibu, a hljeb, što sam ga imao, metnem visoko pod krov kolibe u jednu rupu. Bojao sam se moje jogunaste junice, da ga ne bi nanjušila; zato sam ga i metnuo tako visoko.

Uzeh srp i vreću i otidoh žeti travu. Znao sam, gdje imade lijepe i sočne travice bez bodljikavih glavica, pa krenuh tamo. Kakogod su bile moje ruke slabe i nevješte tome poslu, opet je on napredovao; veselio sam se kod toga, kako će moja Piga rado griskati tu travicu, a seka se iznenaditi. Polovicu trave strpah u vreću, a po drugu odlučih poslije doći.

Već me mučio glad, pa sam se brzo primicao kolibi. Bacih breme, otvorim i uđem u kolibu; kadli tamo imam šta i vidjeti — junica je griskala ostatke ubrusa, u kome bijaše zamotana moja zaira. Skočim tamo, istrgnem joj one krpe, pogledam zvjeravo u rupu, ali kruhu ni traga ni glasa; popela se kleta junica prednjim nogama na zid i tako se dostala kruha.

Spopadne me bijedni očaj, junice nijesam htio a niti mogao tući, jer kao da se htjela ustremiti na mene. U kutu opazih Pigu, gdje gleda u junicu i topće nogama; ljutila se na nju. Povukoh se, legoh na travu i počeh ridati. Ne znam ni sam, kako je to dugo trajalo, kad odjednom osjetih neku toplinu na glavi a zatim duboki uzdah; prenuh se, a to kraj mene moja dobra Píga, upre svoje

oči u mene i gleda me tako tugaljivo i milo. Zarinuh lice u njezino čupavo krzno i počeh još žešće plakati, jer me glad žestoko morio. Tako je protekao sat dva, a moja se dobra ovčica niti ganula nije. Kasno naveče došla je moja seka i spasila me od daljnjih muka.

*

Mjeseci su i godine prolazile, a Piga se i ja rastajali nijesmo. Ona je već imala čitavu četu kćeri i unučića te ih vodila iz prodoli u prodol tragajući za boljom pašom; vunasta ova »vojska« slijepo se pokoravala. Za rana jutra žustro bi trčkarala pred njima Piga i tražila bolju i slađu travu, a kasnije kad bi sunce odskočilo, povela bi ih u bukvik među šumarice i jagode.

Ja sam se već naučio i kositi. Veoma mi se milio taj posao; a kosa je moja bila »čudo neviđeno«. Nije ona prebirala trave, nego bi travica letjela, kao da je vjetar nosi.

Najlakše se kosi za rana jutra, dok se rosne kapljice cakle u travi. Trava je tada teža radi rose i svježija, pa se ne savija pod kosom. Tad bi moja »demeskinja« samo fićukala i odpirivala travu protkanu cvjetićima šarenih, živih boja. Bio sam pokatkad pomalo i tašt na to moje junaštvo. Kad sam naime opazio čovjeka u godinama, gdje udara kosom kao motikom, da sve zemlja ječi (to se obično kod mojih zemljaka dogodi, jer čitavi svoj vijek obijaju daleki svijet za zaradom, pa nijesu vični ni vješti kosi ni kosidbi), pojavio bih se tada tamo sa svojom posjeklicom, i ubrzo bi moj »senior« ostao dvadesetak koračaja za mnom. Najposlije bi zaključio: »Sinko, toga vraga nisam vidmétel, ja je bogme kvarit ne ću, kad mi kosina ne valjà«.

Jednoga sam srpanjskog dana kosio visoko u planini. Sunce je bilo pripeklo, a i stado se moje bilo povuklo u hladak, jedino je još Piga nešto vrdala oko mene pa najposlije turi i ona glavu u najbliži grmečak. Počeh klepati kosu. Oštrica se njezina uvijek prelijevala duginim bojama, a to je znak dobre kose. Klepanje je za mene bila prava muka. Ono jednolično tik-tak umaralo bi me, a i sunce me je tada tištilo baš u tjeme, sve je to prouzročilo, da sam nekako sanljivo udarao kladivcem i napola drijemao, kadli odjednom osjetih žestoki udarac u leđa, prevalim se preko kose, zapnem o nju, a iz ruke mi poteče krv. Na veliko čudo opazih svoju Pigu, gdje sikće kroz nos kao bijesna.

»Udarila me ona«, pukne mi pred očima, i već odlučih, da joj vratim milo za drago, ali se trgnuh od jeze. S onoga mjesta, gdje sam klepao kosu, strugne crna zmijurina... Zaklonila se bila u hlad iza mojih leđa. A moja Piga topkala je neprestano nogama, siktala i ne obazirući se na krv moju, što je tekla. O dobra drugo, Pigice moja, kako da ti platim?!

*

Preko zime i u rano proljeće nijesmo običavali ići sa stadom u planinu. Ovcama bismo tada davali sijena, a za ljepših dana odveo bih je na visoki, strmeniti brijeg, koji se stere iza mojega rođenog mjesta. Tu bi se one raštrkale i griskale nabreknute pupoljke grmlja i tražile koju tu osamljenu travku.

Čuvati ih nijesam trebao, jer sam ih od kuće visoko nad sobom vidio kao na dlanu. Naveče vratile bi se one redovito predvođene Pigom; sunce na zapadu, a one kod kuće. Piga je sada bila već starica, pa ipak su joj se ostale ovce uvijek pokoravale. Uvijek se još držala junački, samo kad bi je vani zatekao pljusak i nevrijeme, šćućurila bi se i dan dva hripalo bi joj u grlu.

Jedne proljetne večeri spuštao se već sumrak i sve je slutilo na oluju, a ovčicâ još nije bilo. Vrate se već kasno u noći, ali bez Pige. Majka, ja i braća moja otiđemo pod obronak brijega, a bljesak nam je osvjetlavao put. »Pige-e, Pige!« zvali smo neprestano, ali uzalud. Čitavu je noć lijevalo, sijevalo i tutnjilo, da se čitava kuća tresla. Rano u zoru nevrijeme je prestalo, pa smo je išli tražiti.

Poslije dugoga veranja po klisurama ugledah Pigu pod jednom liticom. Čim me je opazila, već izdaleka poče topkati nogom, no kad me je prepoznala, oglasi se nekim prebitim glasom. Dođoh bliže i opazih crno jagnješce, gdje pod njom leži. Piga ga je milovala i tetošila, kakogod je bila bijedna i utučena. Uzeh to crno ljepušno stvorenje u naručaj i krenuh kući, a Piga me je slijedila mekećući; svaki sam joj čas morao primaknuti glavicu njezinoga čeda, da se valjda uvjeri, kako mu je. Ali ga sirotica nije dugo gledala; oluja ona uništila ju je posvema. Kad je došla kući, počela je žestoko hripati i nije htjela jesti, samo se šćućurila uza svoje crnoruno čedo. Drugi dan naveče zàžagri ona očima, pogleda nas, koji smo naokolo stajali, pa onda svoje čedo pogledom, dugim i žalosnim, nasloni glavu na nj i više je ne digne. Ja sam plakao...

*

Često se rado sjećam te pametne životinje, pratilice mojih mladih dana; tada oživi pred očima mojima zlaćana mladost moja. Vidim tada svoju rođenu kuću, kamenu i zadimljenu, ali u njoj draga lica; vidim sive, izdrte stijene, okićene iglicama, žalfijom, kaduljom i smiljem, planinu s njezinim kolibama, cvjetnim livadama i malenim ograđenim docima. Gledam s visine azurno more i brodove, koji se žure u daleke neznane krajeve...

Jožev.

STARI JADI.

Zar baš nikad r'ješiti se ne ću
Te zlokobne navjesnice smrti,
Što života ugrabi mi sreću
I što kani život — mene strti.

Jadan mišljah, da će bol izl'ječit'
Tok vremena sa svojimi čari,
Prevarih se, da će me usrećit',
Već mi ranu jače raskrvari...

Stj. Božin.

ZRINJSKI I FRANKOPAN.

U katedrali na kamenoj ploči
Su tajna neka slova urezana
I samo jednom vidjet' ih je moći,
A onda ne za cijelo ljeto dana.

To Trideseti je travnja! Ove noći
Iz groba diže lik se Frankopana
I sine sav u nekađanjoj moći
I traži druga, traži Petra bana.

Al Njega nema. Krsto traži svuda
I pita Krista: »Kud se skrio, kuda?«
A Krist, što propet stoji na oltaru,
Pram Krsti sklanja mučeničku glavu
I šapće mu u tihom, tajnom žaru:
»On budi narod! Diže staru slavu!«

Bratoljub Klaić.

NEZNANI JUNAK.

Hrabar junak pogibe u boju,
Nitko njega mrtva se ne sjeća.
Život dao je za budućnost bolju,
Al' svećena za nj ne gori sv'jeća.

Neznan umre za domaju svoju.
Grob mu kiti stručak divljeg cv'jeća;
S braćom leži u ravnome polju,
Okićenom ruhom pramaljeća,

Što ga blago sunce obasjalo,
Dok nad grobom crne ptice lete.
Njemu vidjet' nije bilo dano

Mile kraje domovine zlatne;
Života žižak ugasnu rano
Od tuđinske ruke nepoznate.

Dušan Burt, Split.

JUDA.

Kroz crnu noć svjećnjaci blijedi
U rukama roblja čudno se žare,
Šuteći rob nijemo roba slijedi.
Cestom titraju traci i sjene šare.

Tamo na vrh gore propada svijet,
Ponoćno sunce nebesima sjaje,
Pod Njegovim križem pogažen svijet,
A nad njim grešno ljudstvo se kaje.

Bježe sjene, kroz noć luči se krijese,
»Zgriješismo, oče!« sad viču lude,
I prsa im hriplju, zemlja se trese,
Zveče taliri obješenog Jude.

Tito Frković.

U KRALJEVSTVU JELE.

Duboka tišina u sjenatom gaju,
A sunce kroz krošnju zemljom kruge riše,
Na šarenom cvijeću bumbar nektar siše,
U zovinu grmu vučje oči sjaju.

Blaga polutama pod krošnjama jelâ,
Što šume i šapću otajstvenim čarom.
Jak se miris smole lije jelom starom,
Krunu joj na vrhu savila imela.

Gorda i ponosna, đerdanom češera
Okićena jela kraljuje u gaju,
Daleko od ljudskog jada i čemera.

Za ovo kraljevstvo mira i tišine
Ljudi dobra srca, mala djeca znaju,
Kad proljeću poju himnu duše njine.

I. Kršćanović.

OČAJNA PJESMA.

Sve je hladno naokolo,
Ledna stud. me obavila,
Zadnja kaplja krvi vrele
Već se davno ohladila.

Kroz jesenju maglu lutam,
Savijam se drhćem jadan,
Zlatno sunce, zoru ranu,
Željno čekam bijeli dan.

I na grani zadnji listak
Drhće lako kô da žali,
Što ne može u svijet crni,
Što mu nijesu krila dali.

O ne žali, liste mali,
Ta i ja sam imô krila,
Letio sam hrabro smjelo,
Dok su krila snažna bila.

Da sam mogô, svijet bih cio
Jednim mahom ogrlio,
I u jedan stisak snažni
Sve bi svoje želje slio.

Da osušim bratu suzu
I život bih rado dao,
Nad tuđom sam tugom i ja
Često gorko proplakao.

Pa došlo je evo vrijeme:
Slomila se moja krila,
Tek dv'je kosti svjedoče mi,
Da su krila nekad bila.

Sve sam svijetu davno dao,
A ti srce još u grudi
Za čim čezneš, što još želiš?
Da, ne kucaj, mirno budi!

Ta ljudi nas ne će više,
Što imasmo, sve smo dali,
A svoju smo želju tajnu
Već odavna pokopali.

Skameni se, ništ' ne želi!
Tih uzdaha već je dosti,
Ljudi su ti sve odnijeli,
Tebi osta hrpa kosti . . .

Radivoj Jovetić.

U NOĆI.

Uv'jek tako čekam, dok se život smiri
I misao svaka utrne u noći,
Kada san sve živo svlada svojom moći,
Slušam tada, kako šumom vjetar piri.

Slušam pjesmu novu u pljuskanju mora,
U vonjanju zemlje, u treptanju neba,
Pa se bojim dana, koji doći treba,
I sa strahom bježim preko tamnih gora.

Bojim se života, kad se istom budi,
Da mi pjesmu ovu srcu ne iščupa,
I s njom nadaleko tada idem skupa,
Samo da nas nigda ne rastave ljudi . . .

Ivica Terzić.

HRABRI LOVAC SCHILLINGS.

(Svršetak)

— Premda je čelično tane bilo neznatnoga kalibra (4/5), zabilo se sa strane lavici u šiju te je time, kako to uvijek biva, smjesta prouzročilo smrt. Čuvam ga u svojoj zbirci među tanetima od 8 mm.

Moja je radost bila neopisiva! Korporal mi je od srca čestitao, a naš povratak u logor izazvao je čitavu buru veselja među momcima. Dvanaest momaka dovuklo je plijen u logor; u želucu nađosmo ostatke zebre.

Nakon zajutraka izađosmo opet, da sebi pribavimo štogod divljači za kuhinju. Ellis je išao naprijed i pucao bi tu i tamo na antilope u velikim razmacima, ali bez uspjeha.

Budući da sam od prošle bolesti bio još nešto slab, nijesam mogao slijediti korporala, te sam zaostao oko pola sata puta. Doskora opazim s desne strane mužjaka gazele-patuljka i odlučim, da ga ubijem. Dadoh znak svojim ljudima da stanu, stanem se oprezno šuljati, da se što većma približim divljači. Naskoro sam bio od svoja tri Askara udaljen kojih trista koraka, a kako je tlo bilo valovito, iščeznuše mi sasvim s vidika. Kad sam u razmaku od kojih sedamdeset metara htio opaliti na jarčića, opazim oko sto metara iza njega nešto žuto, što me je smjesta podsjetilo na lavlju glavu. No u isti tren dopre do mene s desne strane vrlo dobro poznati glas; okrenem se brzo i — na kojih sto metara stajaše preda mnom jaki lav crne grive, koji se bio uz prigušeni rik iz trave pridigao.

Po svoj prilici je primijetio bio lovca, koji se šuljao kroz visoku travu, a bez sumnje je bila velika sreća, da mu se nijesam još većma približio,

SCHILLINGS: TRI LAVA U JEDAN DAN.

što bi se bilo lako dogodilo, jer je sva moja opreznost bila namijenjena gazeli.

Stajao sam kao ukočen — dva lava odjedamput; to je bilo ipak malo previše, pogotovu kad se moji živci radi nedavno pretrpljene bolesti još nijesu bili posve oporavili. Moj položaj svakako nije bio ugodan. Uza svu lovačku strast čini se čovjeku u ovakvom položaju jedan čas kao čitava vječnost, a k tomu sam se osjećao gotovo nemoćnim, jer sam samo jednim hicem raspolagao; iza ovoga valjalo je pušku opet puniti. No uza svu vještinu, koju sam u tome posjedovao, bilo bi mi jedva uspjelo da i po drugi put opalim, ako bi me lav uzeo na nišan. Stroj pak tadašnje puške opetuše (8 mm), koja se najviše u ono vrijeme upotrebljavala, nije bio pouzdan, kako sam se i sam mnogo puta mogao uvjeriti, a i drugi lovci imali su u tome loših iskustava. Zato sam volio pušku samicu, budući da bi kod opetuše utisnik (magazin) često tako zapeo, da je puška postala potpuno neuporabivom.

Smjesta sam stao kao ukopan s podignutom puškom i suočio se sa svojim da tako kažem protivnikom — starim lavom mužjakom. Tako je potrajalo neko vrijeme — doista ona poznata vječnost za mene, i ja sam uza svu uzrujanost osjećao užitak neprispodobivo krasnoga prizora! Stari me je »gospodin« motrio muklo režeći, stajao je nepomično uzdignute glave, spuštena repa. Drugi lav, po svoj prilici lavica, ležao je sakriven u visokoj travi. Antilopa je međutim osjetila blizinu prvoga lava od kojih dvadeset metara i pobjegla.

Razumije se, da sam živo želio, da se pokažu moji pratioci, koji su doista i došli, što sam mogao samo iz njihovih poklika razabrati, jer okrenuti se nijesam usudio. Čuo sam neke riječi kao: »Simba« te: »kali sana!« (»Lav, vrlo zlo!«).

Polako sam se stao povlačiti korak po korak neprestano s puškom na sprem i stanem istom u blizini svojih pratilaca. Davao sam im znakove, no nijesam ih nikako mogao skloniti, da još pođu kojih sedamdeset koraka, koji su nas dijelili, dok ih nijesam odlučno pozvao.

Kad mi je stajao uz bok moj puškar Baruti Boy, koji je nosio dvocjevku (kaliber 450), i moja druga dva Askara, Baruti bin Ansa i Ramadana, od kojih je jedan čas prije bio napunio svoju pušku od 12 mm, koja bijaše udešena za kratak cilj, mogao sam se odlučiti, da unatoč molbe svojih momaka opalim; tane je međutim samo neznatno okrznulo lava.

Ja još jednako nijesam bio svladao svoje uzrujanosti. Brže ponovno napunim pušku i odapnem opet na lava, koji se bio malo okrenuo; ali ni taj hitac nije pogodio pravoga cilja, jer je tane lava ranilo u stražnju šapu. Lav se smjesta okrene, ali ne da navali, već se stane vrtjeti oko sebe uz strašno rikanje grizući od bola i bijesa, kao da mu je zahvatiti vlastitu ranjenu šapu. Bila je to vjerna slika nastrijeljene lisice.

Međutim to okretanje mi je omogućilo, da ponovno nabijem pušku i tako sam još tri puta opalio; dva su taneta lava pogodila u lopaticu, našto se srušio. Kad smo mu se s velikim oprezom, kojim valja susretati ovako plemenitu divljač, približili, bio je već mrtav.

Drugoga lava je međutim bilo nestalo.

Naša radost bila je neopisiva! Korporal Ellis, koji se međutim čuvši pucnjavu približio na kojih dvjesta koraka, čestitao mi je od srca, tvrdeći, da

se ni on nije mogao nadati ovakvomu uspjehu. Još je dodao, da sam se mogao uvjeriti, da u tom kraju doista imade lavova, i da nije pretjerivao. Upozorio me osim toga, da sam vrlo neoprezno postupao, jer sam prije pucao, nego što je on došao.

Moj drugi lav bio je star i jak, crne grive; mnoge brazgotine svjedočile su, da je gdjekoji bojak bio sa svojim suparnicima.

Iza toga slijedio je svečani ulaz u naš logor, zatim oprezno skidanje kože s lava i strojenje obiju koža. Korporal Ellis preporučivao je, da se prije noći vratimo, jer mrakom prelaziti preko pustopolja bilo bi i suviše opasno. Međutim da spremimo nešto divljači za večeru, pošao sam dva sata prije zapada sunca još jedamput u lov, i doista mi je uspjelo ubiti nekoliko antilopa. Tom sam prilikom pošao za jednim ranjenim mužjakom, koji mi se bio izgubio iz vida, da ga konačno ustrijelim, i tako sam se opet prilično udaljio od svojih pratilaca. Odjednom mi se pričini, kao da riče lav, i to onako prigušeno kao o podne. Okrenem se k onoj strani, odakle je dolazila rika i tu odjednom opazim najprije jednoga, zatim drugoga, pa trećega i četvrtoga lava — svi bujne grive —. Najbliži mogao je biti udaljen kojih 125 koraka!

Ovaj su me put napustili živci, kako se to obično veli. Ta bio sam se jedva prije nekoga vremena oporavio od malarije. Pokušao sam, da se polako povučem, no moje uzmicanje ponukalo je najbližega lava, te je načinio nekoliko skokova prema meni, a zatim se stao polagano šuljati. Stanem kao ukopan, našto je i lav legao.

Tako je trajalo neko desetak časaka, ako se pravo sjećam, dok su se približili moji pratioci. Kad su opazili lavove i shvatili moj položaj, prvi bijaše vjerni Baruti Boy, koji se stao približavati s puškom (kalibar 450). Polagano se stadoše nato i ostali približavati, no već u nekoj odmjerenoj udaljenosti ostadoše stajati ne usuđujući se sasvim približiti.

Lavovi se uznemire i stanu rikati. Bio je to veličanstven prizor, koji se jedva može zamisliti! Silne zvijeri isticahu se neobično oštro na valovitoj poljani pri jarkom svijetlu sunca, koje je upravo zapadalo...

Budući da se rika lavova znatno razlikovala od one o podne, držao sam, da su zvjerovi gladni, a potom i vrlo opasni. Budući da nijesam imao druge puške u pričuvi, dok je moja puška bila, kako je rečeno, samica, stao sam se opet polako povlačiti. Zatim sam održao sa svojim ljudima dogovor (šauri), kako da navalimo; ali svako nagovaranje ostade bez uspjeha!

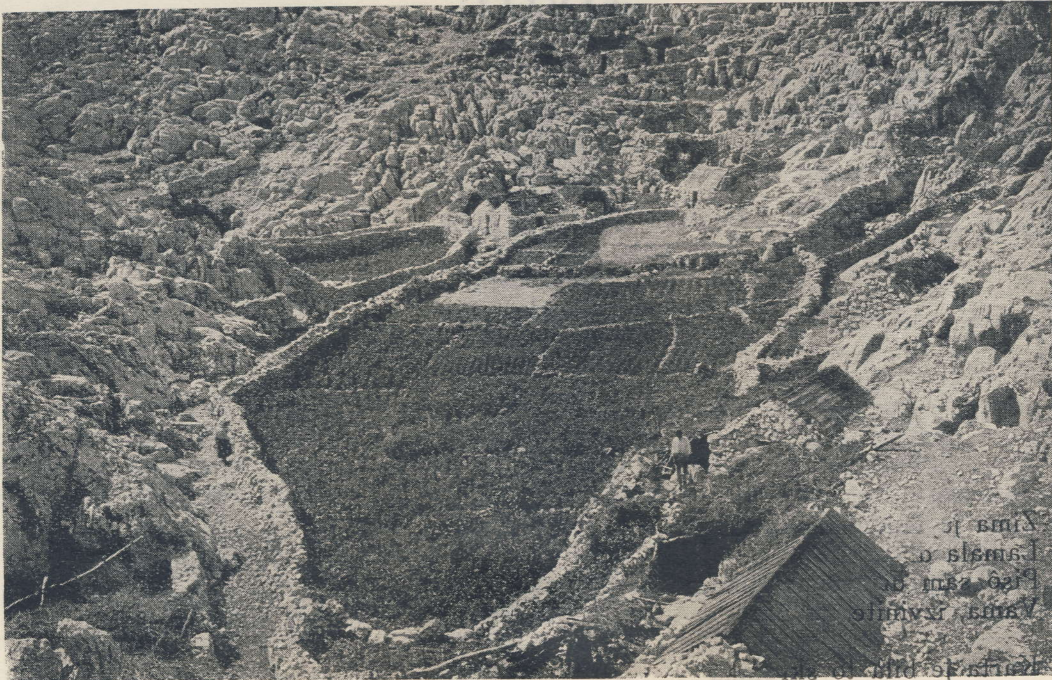
Napokon pošaljem dvojicu nosača, koji su se bili vratili sa svoga puta za nastrijeljenim mužjakom, u logor, da dovedu pojačanje. No prije nego je ovo stiglo — pošto sam se bio malo primirio —, poduzmem navalu sam na svoju ruku i doista mi uspije nagovoriti momke, da se približimo lavovima na kojih dvjesta koraka. Opalim na prvoga, ali bez uspjeha. Ovaj smjesta pređe u navalu i načini nekoliko dalekih skokova, ali na dvadeset koraka stane, rikne i okrene se. Nato stadoše uzmicati i ostali lavovi, najprije korakom, zatim kasom i napokon nespretnim skokovima, dok se konačno ne zaustave sve dvojica po dvojica. Tako se napokon i raziđoše.

Tu se odigrala moja najzanimljivija i najopasnija pustolovina. Mi dakle pođosmo za posljednjom dvojicom, neprestano u smjeru sunca, koje je upravo zapadalo, i slijedili smo lavove oko pola sata. Svoje smo napredovanje tu i tamo morali usporiti, čim bi lavovi stali i na nas se obazreli. U ovakvim smo časovima išli korakom, inače smo trčali. Bili smo se tako zasopili, da su još samo dvojica mojih najvjernijih sa mnom izdržali. Gorio sam od želje, da zapodjenem borbu s ta dva lava, te mogu reći, da je ovo bila u čitavom mom životu najteža kušnja za moje srce, premda sam već i prije toga u trku više puta odnio pobjedu. — »Naprijed! — Samo naprijed! Moram vas dobiti na nišan, dogodilo se, što mu drago!«

Sad bi se udaljenost smanjila na 400 koraka, sad bi opet postala veća, 500—600 koraka, no mi smo neprestano napredovali sopeći preko valovite ravnice. Sav trud mi se međutim činio uzaludnim: razmak između nas i lavova postajao je opet veći! Nakon kratkoga razmišljanja — može se dogoditi recimo i čudo — opalim i tane se zabije kojih desetak koraka iza lava u zemlju. No to mi nije mogao oprostiti. Lav stane, okrene se ričući i udarajući repom. I onaj drugi, koji je bio nešto dalje pred ovim, stane također. Na to odjekne opet jedan hitac, pa drugi i treći. Čim bi tane udarilo o zemlju, lav bi stao i riknuo lupivši pri tom repom o tle.

I gle! Četvrto ili peto tane čini se da je pogodilo cilj! Velikim skokovima stane se lav primicati. No odjednom se sruši i — nakon nekoliko nesigurnih kosih skokova konačno ostane ležati; pri tom je više režao već rikao od boli. Još ni danas mi nije jasno, kako sam pri tom mogao izgubiti svaki razum; potrčim sam naprijed i opalim na udaljenost od kojih 120 m i — promašim. I sad je došao najopasniji čas: opet nekoliko bijesnih skokova; — kleknem, da laglje i sigurnije mogu ciljati, no u to lav opet legne; — i sad, na sto metara, omjerim i moj treći lav skoči, prevali se i ostane nepomično ležati! Nigda ne ću zaboraviti taj čas, taj prizor.

Svi smo potrčali kao obezumljeni prema lavu ne mareći ni najmanje za pogibao, koja je još uvijek prijetila! Međutim lav je bio mrtav: još mnogo jači kralj pustinje od onoga o podne i mnogo tamnije grive. Za čas svukosmo s njega kožu; samo glavu i šape ostavismo zajedno s kožom. Želudac mu bijaše prazan i zato je upravo i bio ratoborniji od onih prijašnjih. Uto se dogodilo kod mojih ljudi nešto neobično, što se kod Afričana rijetko zbiva: izgubili su pravac, pa kako je sunce upravo zapalo bilo, malo što nijesmo zalutali. Šestorica su vukla tešku lavlju kožu, naizmjence po trojica. Strah od lavova u toj »lavljoj pustinji« smetao nas je kod našega povratka, budući da su momci išli stisnuto jedan uz drugoga poput ovaca u čoporu. Za četvrt sata, kako to u tropskim krajevima biva, nastala je potpuna tama. Išli smo oko dva sata, dok napokon nekim slučajem ne stigosmo u naš logor. Za čitavo to vrijeme morao sam hoćeš ne ćeš biti predhodnikom

BIOKOVO: GRUBIĆ DOLAC.

malene čete. Ali kada smo stigli k svojima, bilo je opet sve zaboravljeno, i s velikim nas veseljem primiše naši drugovi. Kožu smo još kod vatre rastegnuli, da je drugi dan momci laglje očiste. Nekoliko momaka je čitavu noć čuvalo stražu, no ništa se nije osobito dogodilo, tek iz daljine se čula lavlja rika.

Drugi dan došlo je k meni poslanstvo urođenikâ, da mi se pokloni i dade novi nadimak. Odsada su me naime zvali »bvana simba«, to jest »gospodar lavova«, dok su me dotle nazivali «bvana ndege«, to jest »gospodar pticâ«; taj sam naime nadimak već davno prije dobio, jer sam za svoju zbirku kùpio razne vrste ptica i pritom uz veliko čuđenje urođenikâ ubio po koju pticu u letu.

U kundak pak svoje vjerne puške, koju mi je pribavio, kao i sve moje oružje, moj dobavljač Reeb iz Bonna, urezao sam: »Tri lava, 25. siječnja 1897.«

Još mi je napomenuti, da su još iste noći hijene izjele meso mojih lavova, i kosti; ništa više nijesmo našli drugoga jutra! Svakako ima u Kikuju sila hijena, budući da Vakikuju (stanovnici Kikuju-a) ne ukopavaju svojih mrtvaca, već ih izlažu hijenama.

Za mene će 25. siječnja 1897. ostati nezaboravnim spomendanom bez obzira na one tri goleme lavlje kože, koje rese moju afričku lovačku sobu.

Priredio: **V. B.**

ZVUK ZVONA

Zrak me jutros ogrlio
  miljem nježnim, čarnim,
bolne grudi napunio
  slatkim pričam davnim. . .

Dašak rose šaptao mi,
  kako zv'jezda gasne,
noć se gubi, zora sviće,
  lugovi se jasne.

A ja slušam drugu pjesmu,
  pjesmu tuge moje,
slušam, kako zvono milo
  tužne pjesme poje.

Zvono poje, srce ječi,
  kaplju suze moje;
sunce sjaje, cv'jeće cvate
  milovidne boje!

Svi se zvuci rasplinuše
  sv'jetlim zore trakom,
pjesme zvona iščezoše
  sivim, tamnim zrakom.

Jedna pjesma ostala je,
  da mi dušu blaži,
u mom srcu sakrita je,
  utjehu mu traži.

»Vuk«.

ŽIVOT.

Uminuše dani, ljeta,
Spoznah život goli...
I sad na mom srcu leže
Staložene boli.

Stazom zbilje srećem borbe,
Mnogo pregaranja,
Ali opet život volim
I kraj tog spoznanja.

Ljudsko srce voli, ljubi,
Trpi, pati, strada...
No slatkim ga snovim' kr'jepi
Vječno neka nada...

Katica Agić.

POSLANICA.

Zima je ledenim hukom
Lamala drvećem golim.
Pisô sam drhćućom rukom
Vama, izvinite molim.

Karta je bila to skromna
Sa jednim »drznuh« unutra.
Vi ste me prezreli lomna,
Kad ste je primili sutra.

Ja sam Vas smataro boljom,
Nego ste zapravo bili,
Ali oprostite, molim,
Bili ste onda mi mili.

Al' Vi ste taj jadni »drznuh«
C'jelom rastrubili gradu,
Zlobom se rugaste meni
I momu velikom jadu.

Mnogi se smijahu meni,
Budalom svi su me zvali,
Al' lude rugači bjehu,
Premda to nijesu znali.

A Vi ste mislili tada,
Da ste me utukli svega,
Al' ja sam izišô čišći
Od gorskog, divljega sn'jega.

Želim, da slična na stazi
Života sreća Vas prati,
Savjet bih jedan Vam dao...
Čemu Vam treba to znati...?!

V. Ivičić.

MI NIJESMO VIŠE DJECA.

I mi nijesmo više mala, mala djeca,
Ta poslušaj, Katjo, i duša nam nije
Ista kao prije. U pogledu našem
Nešto čudno sjaji, neka strast se krije.
I mi nijesmo više mala, mala djeca...

I dani su prošli u brzome ritmu
Kao kakva brza, virovita rijeka:
Nijesmo više djeca i djetinjstvo naše
Prošlo je pokraj nas kao neka jeka.
I dani su prošli u brzome ritmu...

Hrvoje Ostojić.

KADA ĆE...

Kada će selice ptice
Daleki na jug da lete,
Moje će srce postati
Prepuno bolesne sjete.

Moje će misli bujati
Velikom, ognjenom silom,
Kucaj će jaki lupati
Vrućim i umornim bilom.

Dušu će potresti moju
Spomen na jesenje noći,
Kad sam još u njima gledô
Sreću, što srce mi toči.

U takve čase će rumen
Obraze blijeđane punit'
Iz tužnih očiju, snenih,
Kaplja će kapljom se runit.

Buntovnik.

JUTRO.

Gasnuti su stale mnogobrojne zvijezde,
Što ih je nebom prosula noć,
A bokor se ružâ rumenih kô krv
Na istoku dalekom rascvao . . .
»Jutro!« — kliknulo je cvijeće,
zapjevaše pijetli;
a prozori visoke seoske crkve
planuše crvenim plamenom.
»Jutro!« — kliknuše zadnje jesenje ruže,
i prosuše uzduhom oblake
najopojnijeg mirisa . . .

Božidar Vančik.

SESTRI.

Sjećaš se onih proljetnih dana,
Kad skupa smo išli kroz cvjetne poljane:
Ti si mi zlatne pričala snove,
Ja sam ti svoje otkrivao rane.

Bistro je bilo plavetno nebo,
Poljima cvalo plavo je cv'jeće,
Ti si ga brala, vjenčiće plela
I kliktala mlada od beskrajne sreće.

Svenuli već su mirisni sv'jeci,
Na tvom sad grobu granje tek strši —
Krajinom pustom snijeg praminja
I studeni vjetar stabljike krši . . .

Branko Cerovski.

NAŠI RATOVI.

(Svršetak)

Nošeni taktom naše trublje i naših srdaca, ostavljali smo desno i lijevo seoske kućice, iz kojih su provirivale naše majke, i u tim časovima mimoprolaženja svi smo, čini nam se, čuli, kako našim kucajima, odgovaraju iza odškrinutih vrata otkucaji majčinih srdaca . . . A kad smo selom prošli kraj kojega našega oca, on bi se na čas zaustavio, sina očinski, a nas muški pogledao, pa mu se najednom osjećaj iz grudi prelio po licu, a mi u tom preljevu osjetili neizgovoreni, ali naslućeni usklik: »Bravo, djeco!«, pa nas to tako podbolo, da smo još jače zatutnjili i još brže nogama zapoprebirali.

Kad smo dostupali do pod brijeg povrh sela, stali smo, pa u tren tako žustro rastrgli redove, i odmah u letu stvorili krug od sebe, da je od toga sav okolni zrak zašumio, i sve dotle zatitravao, dok mu Tomek, koji je u tom hipu poput lopte uskočio u otvor, ne bi titraje prekinuo s povikom: »Sjesti!«, mi sjeli i zrak zaljuljali, pa dok se zrak ponovno nakanjivao, da nam odgovori ponovnim šumom, već ga je Tomek ušutkao s:

»Dečki!« Danas ćemo se opet igrati jučerašnjih Hrvata i Turaka. Ja ću biti sultan, a moji Turci svi jučerašnji Turci. Zrinjski će biti Antić, a njegovi Hrvati svi oni Hrvati od jučer. Jeste li za to?«

Kad smo povicima »jesmo, jesmo!« potvrdili, da smo za to, Tomek je nastavio:

»Vi ćete Hrvati sa svojim Zrinskim biti gore u svom gradu (grad je bio brijeg), a mi ćemo pod njega doći, da ga osvojimo. Meni je rekao stric, da s Turcima nema šale, pa Vam to, Hrvati, evo i ja u ime svoje i u ime svojih Turaka isto kažem, da s junacima imate posla! Jeste li za to?«

To »Jeste li za to« nije doduše ovdje imalo nikakvoga smisla, ali smo mi Hrvati i za to bili, jer je i nama bilo stalo do toga, da se tučemo s junacima, a ne s kakvimgod bokcima, pa se i po drugi put čulo, »jesmo, jesmo!«, samo ovaj puta slabije od prvoga puta, jer je Hrvata, po našem slušanju starijih, uvijek bilo manje od Turaka, pa smo tu historijsku istinu i mi u svojim igrama provodili.

Ovaj Tomekov govor, pod brdom (koji je, naravno, bio uvijek u drugim rečeničnim varijantama), bio nam je kao »amen« u očenašu, pa smo odmah nakon toga mi Hrvati skočili, svrstali se u gomilu, i uputili prema našem gradu, a za sobom ostavili sultana i njegovu sultančad.

Kad smo se uspeli na brežuljak, (koji ćemo odsele uvijek nazivati s »gradom«), sabrao sam oko sebe svoje junake, pa im ovako progovorio: »Čuli smo, šta smo. Mi smo Hrvati, oni su Turci. Ja sam Zrinski. Ovo je rvacki grad. Oni dolje hoće, da postane turski. Mi im ga ne damo!« (Ne damo, ne damo!) Dobro je. Ne dam ga ni ja! Sad ćemo svaki na svoje mjesto, pa kad se Turci pomole, a mi ćemo po njima. Tko bude izdajica taj više ne će biti Hrvat, nego Turčin. Tko će biti Turčin? (Zaključio sam po protestima da nitko ne će da bude Turčin!) A sad, Hrvati, svaki na svoje mjesto!«

I kad su upravo htjeli, da svaki ode na svoje mjesto, sjetim se, da sam im nešto zaboravio reći, pa ih već u pokretu povratim i još ovo nadovežem: »Ako bih, braćo i Hrvati, poginuo, nek me zamijeni Brankec, pa ga slušajte isto kao i mene!« Pri kraju ovih riječi spustio sam i nehotice svoj Zrinskijev glas na nižu notu, jer makar ti i u igri pomišljaš na smrt, ipak te se i ta smrt mora ko-

snuti, svejedno što to nije prava smrt, jer je naša smrt u igri značila za nas isto toliko, koliko i za odrasle smrt u zbilji!...

Ma da smo bili tek djeca, ipak smo u tom času instinktivno osjetili, da taj tragični momenat ne smije dugo potrajati, da ne bi, dok još borba nije ni počela, prevukli svoja bodra srca velom sentimentalnosti, pa smo, čim je prvi val tuge prešao preko naših srdaca, opet srca ukrutili, a sićušni bi Brankec, već uvučen kao i mi u potpunu uživljenost igre, da mi više nijesmo ona gučogorska seoska dječurlija, već pravi i veliki Hrvati, a u toj sredini sâm original Nikole Šubića Zrinskoga, — na svoja usta, a za sva usta zagrmio: »Zrinski, mi, pa Ti!« (To je značilo, da će prije oni svi izginuti, nego ja Zrinski, a ako bih već ginuo, da ću najzadnji!)

Taj smo dramatski momenat, dok ga nebi nestalo, kao i onoga tragičnoga, praktično odmah iskoristili, i smjesta zauzeli svoje obrambene položaje, pa mirno očekivali Turčina, koji se upravo u tom času pokazao na obroncima grada.

Dok se on približuje, upotrijebit ćemo tu priliku, da Vam ukratko objasnimo, u čem se sastoji zauzimanje grada, a u čem njegova obrana, i šta je pobjeda, a što poraz.

Turci su imali zadaću, da se usponom dočepaju naših bedema, a mi pak, da ih od toga uzurpatorskoga nauma odvraćamo na taj način, što ćemo ih strmo odguravati, pa kako su isponci grada bili prilično strmi, to je jedan jak odgurak značio za Turčina popriličmo kotrljanje niz stranu, a da se od njega zaustavi, trebalo je povećega truda i za pojačega Turčina! Ali ako bi se i zaustavio, ne bi to ništa značilo za općenitost, jer čim je bio s bedema odgurnut, već je bio mrtav! A ako je pak Hrvat bio s bedema povučen, to ga je već stajalo smrti i cijela se dakle borba oko toga kretala, koje će više vojske niz bedeme. Doduše, malu smo prednost ipak imali mi Hrvati, jer je lakše nekoga niz brijeg otisnuti, nego se onom uz otpor na njega popeti, ali su i Turci imali jednu prednost, da ih je bilo po tri puta više od Hrvata, pa su tako obje sile bile donekle uravnotežene.

I sad bi ti se, čitaoče, da si bio gdje u blizini, ukazala ova bojna slika

Šubićev Siget predstavljen vrškom brda s malim zaravankom, kojega su ivice načičkali mali junačići s oštro uperenim pogledima na usponke brežuljka, uz koje se hitrim koracima uspinjala turska mala masa. I štogod je tursko prilaženje gradu postajalo sve bližim i bližim, i mi sve jasnije i jasnije počeli da primjećujemo njihovo ubrzavanje, pa već i sam dah, pomiješan s umornošću uspinjanja i nadolaženjem bojne raziganosti za skori momenat sudara, — to je taj dojam očiju i pogleda sve pomalo, a sve snažnije i snažnije prelazio i u naša srca, da ih onda i tako čvrsto zgrabi, da su nam sva srca, kao sigetska zvona na uzbunu, odjednom složno i bučno zakucala! I sad se dogodilo ono, što se dogodi čovjeku, kad svoje oči uperi u riječnu brzicu: naši pogledi, sudareni s pogledima turskim, tako su nas omaglili, da smo najednom počeli osjećati, da smo se i mi i čitav ovaj vršak brda otrgli od svoga uporišta i krenuli prema Turcima. Pa kad smo tako poput oblaka jurili, prema neprijatelju i u tom momentu osjetili svu tu našu veličinu, koja je kadra i da brda pokrene, a kamo li ne bi Turke, odjednom je s nas sve ono spalo, što nas veže za realnost i mi smo sve one vjekove, što su se utisnuli između sigetske katastrofe i ove naše dječinske igre, — preskočili, pa u tom letu dječje fantazije iskrsli u duhu i ruhu sigetskih heroja!...

Isti taj proces oduhovljenja ove dječje ideje, odigrao se i u srcima naših turskih neprijatelja, jer su i oni imali ista dječja srca kao i mi, i isto takve iz fantazije sazdane glavice, kao i mi, a k tome su i oni kao što i mi, pod dojmom šuma Zrinskijevih riječi stajali pod dojmom vatrenoga pljuska sultan-Tomekovih riječi pod brdom:

Vojnici! Turci!

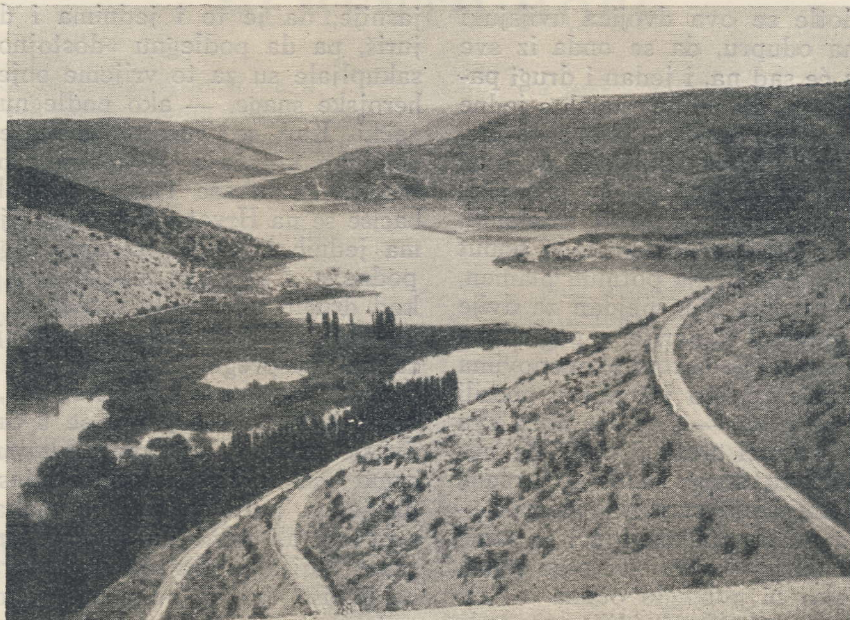
Sad ćemo na grad, da i njega i Zrinskoga i Hrvate i sve što bude u gradu sravnimo sa zemljom! Ako to ne učinite, nijeste Turci i junaci! Tko ne će da bude Turčin? (»Hoćemo, hoćemo, svijetli care!«). Tko ne će biti junak? (»Hoćemo, hoćemo, care, gospodaru!«) A sada na noge, na sablje, na juriš, Hurrah Muhamed ressulullah!«...

Taj obostrani i istovremeni proces odigrao se brzinom vjekova i sekunda, jer su ovakvi momenti mješavina i jednoga i drugoga vremenskoga odsječka, pa kad smo se najednom našli licem u lice, najprije smo jedni na druge osuli iz očiju plotun ubojnih pogleda, onda zapljusnuli čitavim onim, do toga momenta zaustavljanim, vrućim i otrovnim dahom, pa da onda takvim urlikom zaurlamo, da od njega poljski radnici glave poizdignu i zapitaju se pogledom, »šta je to za Boga?« — i u isti se tren s takvim bijesom i s takvom snagom ukoštačimo, da je to tako brdom odjeknulo, da su ptice, koje su se povrh naših glava zalijetale, od straha odšumile niz obronke!...

Hej, slavni taj momentu, gdje mi je snaga, da te opišem?! Gdje su mi ona čuvstva, da ih sada prelijem na papir, pa da iz njih izađe bar približna slika sve Trojanijade, sve na stotine puta odigrane Sigetijade, pa makar i uvijek s istim elanom, i uvijek s istom jakošću poezije, ali ipak s koliko li umjetničkih varijanata!

I da si, čitaoče, ostao u onoj blizini, iz koje si onu prvotnu sliku gledao, sad bi ti se očima ova slika ukazala: sva ona mlada vojska, koja je onakvom olujom tresnula jedna o drugu, da ti se činilo, da će sudarom zemlju pod sobom zaljuljati, i da će se pri tom jedna o drugu razbiti, pa dok ti tu predodžbu nije misao još ni završila, već su se ta maločas živa tjelesa ukrutila u živi zid, a to sve s takvom brzinom, kao da ga je zemlja u momentu erupcije iz sebe izbacila, a ne da ga je privukao i sastavio hir dječje igre.

Ali i to je samo dotle potrajalo, dokle je bilo potrebno, da to, gledaoče, pomisliš, pa je u tom hipu ovih kaleidoskopskih hipova odjednom čitavo to zidano zdanje zaglavinjalo, pa dok si sad očekivao, da će se istom onom hitrinom, kojom se i sastavilo, tom istom hitrinom i razrušiti, — pa gotovo požalio za tom živom slikom ljudskoga zida — uočio si, gledaoče, da sada istom ono počinje, na što su od jučer još čekala ta mlada dječja srca!

KRKA BLIZU SLAPA.

Svijesni svoga položaja, — Turci, da su na pragu hrvatskoga grada, a Hrvati, da su na braniku njihovih vrata — izažeše iz te činjenice svu njezinu otpornu jakost, pa se svom svojom snagom baciše jedni na druge. A da vojske dobiju pod streka, zaoriše s obje strane bojni povici: »Naprijed!« Na njih!« — i dok se ti poklići nijesu u zraku još ni izgubili, zateturaše prvi Turci niz strminu, a odmah to sustiže prvi pobjednički klicaj. Ali u istom trenu nahrupi preko lješina drugi turski val i zahvati hrvatske redove s takvom gorčinom i svježinom, da ih u momentu povuče za sobom, i već, da će nogom na hrvatsko tlo, kad u tu prazninu jurnuše nove hrvatske sile i Turke, koji su pri usponu utrošili priličan dio snage, da se u hodu nada se održe u ravnoteži — pobacaše s gradskih zidina. Lom ove druge turske bujice isprati prolom klicanja uzduž sigetskih zidina, i očajni vrisak nadošlih turskih struja, pa dok bi dlanom o dlan udario, već su na okrvavljenim sigetskim vratima ispreplele pasove turske i hrvatske ruke. I da ne čuješ škripanje zubića, brektanje nadiglih grudi i sustizano odahivanje, pomislio bi, da je to kakvo dječje natezanje, ali ako bi i to pomislio, — a čas kasnije opazio, kako se taj čitav kordon tjelešaca ponajprije tamo amo nakrivljuje, a onda se kao uzdiže i da će put zraka, pa se najednom ukoči, i dok ti je za tih brzinom električne iskre projurenih časova htjela da protrči glavom misao, kud će to sad sve, pa kad se to sve, popraćeno s bolnim vapajem padajućih, bukom odvaljene stijene stropoštalo niz sigetske grebene, — e onda si i ne htijući prije, sada, gledaoče, pomislio, da to nije ono, što si prije mislio, nego da je ovo pravi pravcati, makar samo i dječji, ali ipak krvavi okršaj!...

Kad se ta lavina tjelesâ survala niz opkope, sve se oči ukočiše od toga strahotnoga prizora, i po bolnim borama, koje se pojaviše na licima obiju vojski, dobio bi utisak, kao da ta gromada ne potkopava pod sobom samo onu hrpu svojih tjelesa, nego i njih, koji to gledaju... Pa dok se turska vojska, u koju je ta survina naletila i udarom joj rastrgla nove navalne redove, — od toga udarca još nije ni snašla, već su zjala sigetskih opkopa bila začepljena s pritokom novih branilaca! Sultanovo strateško oko odmah je opazilo tu novu sigetsku klisuru, i u isti čas dobacilo pogled svom trubljaču, pa se najednom izviše iz njegove trublje akordi turskoga uzmaka.

Sva se turska vojska povuče na jedan oniži obronak grada i tu poleže. Sultan stupi u sredinu svojih buljuka (četâ) i po micanju njegovih usana, Hrvati, koji se natiskaše na sigetske bedeme, zaključiše, da to sultan drži ratno vijeće. I dok je sultan kovao novi ratni plan, odgovori mu Siget svojom bojnom pjesmom:

»Potukli smo Turke
Pobili smo vuke
Hurrah, Hurrah
Sve do — tura! — Hurrah!«

Usred pjesme i prebiranja misli, šta to Turci spremaju, razleže se obronkom glas turske trublje, i kad za čas umuče, zaori prema Sigetu turski glas:

»Hrvati! Sultan po svom junaku Ahmet begu izaziva na mejdan ponajboljega hrvatskoga junaka! Čik se javi, tko je junak!« I dok mu glas nije još ni uminuo, pomoli se iz turske hordije put Sigeta mali Zvonko (sad Ahmed beg!). Kako je od Hrvata svatko htio biti junakom, javiše se najednom svi, ali Zrinski odabere kapetana Marijana i Marijan se spusti niz gradinu! Na zaravančetu, koje je bilo na pô puta između jedne i druge vojske, sastadoše se oba junačića.

Najprije se odmjeriše, a onda izmijeniše nekoliko risovskih pogleda, i dok bi okom trepnuo, već su se obavili rukama! Objema vojskama, — koje su u Ahmetbegu i kapetanu Marijanu sebe gledale, — zastade dah i odsad, pa za cijelo vrijeme mejdana, nitko ni da bi pisnuo, nego samo pogledima guta ono zaravanče i na njem ona dva

svoja junačeta. A dotle se ova dvojica uvijaju i poljuljuju, pa nogama odupru, da se onda iz sve snage trgnu, i kao da će sad na, i jedan i drugi pasti u pripravljena kliješta, ali jedan zamah s jedne i odmah na to jedan drugi zamah s druge strane, pa su opet u prvotnom stavu! Iskušavši na ovaj način svoju i protivničku snagu, sad se pritajiše; noge uvrnuli u zemlju, grud na grud prislonili, glavom pritisli glave, a ruke spleli oko leđa poput konopca i da im iz očiju ne izbija potmuli plamen, ne bi ni znao, da ta dvojica biju mejdan za dvije vojske. U to im se pogledi sudariše s pogledima njihovih bojnih drugova, pa podjareni plamenovima iz stotine očiju, zastidiše se, što još nijesu oborili protivnika, uvukoše se u se, — kao da hoće svu onu snagu iz mišica privući srcu, a onda ga nabreknuti, da tu izvučenu snagu nadoliju srcem, pa da je podvostručenu vrate svojim mišicama — i kad su to izvršili, a mi ne pouzdavajući se samo u svoje oči, otvorili širom i usta, da nam njima ništa ne pobjegne, ako bi pobjeglo očima — začusmo najprije pucanj mladih kostiju, a onda ugledasmo ovo: Kapetan Marijan kao da se hoće sav utisnuti u Ahmedbega, pa se onda u tren oka izvi iz njega i da će ga pustiti, — to Ahmedbega zabuni, — a Marijan ga olabavi, ukliješti, škrgnutim zubićima, izdiže ga, i dok još Ahmed-beg nije ni shvatio, šta se to s njim događa, smota ga na zemlju!...

Za čas nastupi kod obiju vojski još grobnija tišina, a onda se kao na zapovijed sva hrvatska grla složiše u takav urnebesni kliktaj, da se poljski radnici po drugi put uspraviše, da se ponovno zapitaju, »šta je to danas?«...

Dok su po Sigetu ljubili kapetana, pobjednika Marijana, poustaja turska vojska, udesi lanac, opruži ga ispred svih sigetskih obronaka i na znak trublje, krenu brzim koracima put opasanoga grada. Kad Zrinski vidje, da je Siget ugrožen sa svih strana, rasporedi obranu uzduž čitavoga gradskoga vijenca, podsjeti za posljednjiput svoje vitezove, da ne zaborave, da su Hrvati, i skupivši oko sebe najizabranije momke, da mu budu posmrtna pratnja, dođe li do umiranja, zauze stav čekanja.

Što su bliže Turci prilazili gradu, sve je bilo jasnije, da je to i jednima i drugima posljednji juriš, pa da podlegnu »dostojno svojih predaka«, sakupljale su za to vrijeme obje vojske sve svoje herojske snage, — ako podlegnu, da podlegnu junački. Kad se Turci primakoše gradu na jedva nekoliko koračaja, zabubnjaše bubnjevi, zatrubiše trublje, zaalukaše Turci i u skoku divljih mačaka baciše se na Hrvate. Sav onaj bijes, što se u grudima jednih i drugih nakupio toga krvavoga prijepodneva, i sva ona snaga, koja je i kod jednih i kod drugih bila dotle ušteđena, provali u susretu jednih s drugima takvom erupcijom, da su se kao za čas suspregli strahujući, da kad grunu jedni o druge, ne smrve s njima i sebe, — ali to bi misao samo jednoga časa, dok se u drugom času izgubi svaka misao i čitavim njihovim bićem zavlada samo psihološki životinjski bijes, da sve ono, što im je na putu sataru, pa makar pri tom i sebe s a t r l i, ali samo da sataru! Hrvati udareni bujicama bujica, potisnuše prve turske redove, ali ih ne pobiše, jer su odbačene redove zadržali drugi redovi, a ovi ih ponovno Hrvatima potisnuše. Hrvati ih sačekaše, pa kad su im bili na dohvat ruke, jurnuše u njih s takvom silom, da su ih u tili čas zbrisali s bedema. Ali koja će vojska da s istim silama uzdrži sve nove i nove navale? Pa tako i Hrvati, izmoreni jurišem za jurišem, isisaše u njima sve svoje junačke sokove, pa kad nadođe ponovni, a iza bogzna kojega već juriša, — juriš, klonuše u toj navali poput klasja, kad ga bura zaleti!...

Kao kad lavovi nasrnu iz svojih kaveza u arenu, tako sad nahrupiše Turci u Siget kroz njegova otvorena vrata, ali ih tu dočeka Zrinski i »mala četa s njime«. Prvi uskočnici popadaše pod nogama sigetskih ostataka poput stabala i odmah ustremiše put novih alaja, pa i ove srozaše. I kad se već pričinjalo, da će ta mala četica, koja je obarala pred sobom Turke, — kao da ih ne obara samo rukama i mačevima, nego i pogledima — sretno ispasti iz grada, obmotaše je Turci poput paučine, skleptaše se po trojica na jednoga i u čas dva nesta malih Zrinovića!...

Ante Neimarević.

MAMI.

Zmisliš se mama tih jutráh tak plavih,
Rosa još s trave se svetila vani,
Stare su vure polahko odtukle;
Glas im je tenek i tih i pospani.
D. M. Domjanić.

Zmisliš se mama tih jutrah tak plavih,
Gda sunce se diglo već gori
V našemu vrtu, kraj bele nam hiže,
Kak šumeli tiho su bori...

Rosa još s trave se svetila vani
Kak biser svetleči i dragi,
Den se je mladi vu rosi ogledal,
A vetrek je puhal tak blagi.

Stare su vure polahko odtukle,
Polahko i tužno i milo.
Sedmu su vuru povedale mami;
Kak onda je lepo nam bilo!

Glas im je tenek i tih i pospani,
Je tenek kak megle vu zraku,
Tih je i pospan kak pesmica vetra,
Kad zvečer popeva vu mraku...

Josip Frajtić.

MEMENTO MORI.

Kad svijet te štuje, daje ti časti,
Kad sve na svijetu ovom kušaš slasti,
Kad ponosom ti bistro oko gori:
Memento mori!

I kad iz ljutog vraćaš mi se boja,
Kad diljem zemlje ječi slava tvoja,
Kad svaki želi, da te laskom dvori:
Memento mori!

I jesi l' moćan, imaš bijele grade,
A tvoje srce tek za sreću znade,
I sve se tebi klanja, ti sebi zbori:
Memento mori!

Il' bio sretan ili jadan, pobro,
Il' zlo ti bilo ili vijekom dobro,
Nek vazda srce tvoje ti govori:
Memento mori! —

Josip Cíkoš.

PAHULJICE.

Pahuljice
Ljupke, male,
Nestašno su
Padat' stale.
Vijaju se
Amo tamo,
Vijaju se
Neprestano.
Tu na selo
Lahko pale,
Te su selu
Plašt satkale.
I tako je
Selo c'jelo
Sad postalo
Posve b'jelo.

Magda Vj. Bošković.

KADA.

Kada moju sreću lome žića vali
I kada se redom ruše ideali,
Kad u mome srcu prevladava tuga
I kada mi s neba šarna ode duga,
Kada moje oko svud nemirno bludi
I kad suhi plač mi bolne para grudi,
Oh, tada, kad duša moja gorko plače,
Smijući se pjevam veselo sve jače.

Milan Novosel.

MUTA.*

Vidio sam je sinoć u mrak prvi,
Na studencu je baš grabila vodu,
Ni slutio n'jesam, da će u krvi
Mrtva ležati danas, i u hodu
Posljednjem svom poći tamo, gdje crvi
Caruju. Ja ćutim, kako me bodu
U očima suze, jer znam: nju ne će
Nitko plakat, ni za njom nosit' cvijeće...

Ne, jer ona je davljena životom,
Što su joj ga ogorčili ljudi —
A jer je bila uvjerena o tom
— Jednoga dana prestala da žudi
Za idealima dragim. A potom
Je noćas tiho, da nikog ne budi,
Sa hridi skočila one, i prvi
Zraci nađoše je jutros u krvi...

A ja sam se divio tako često
Beskrajnoj toj raznolikosti kretnja
I dolazio sam na ono mjesto
Kod zdenca, i da joj ne pravim smetnja,
Skriven gledao sam, kako se vješto
Kroz kretnje kazuju čuvstva. I šetnja
Svaka ova budila mi je sanje
Uvijek nove, a i novo saznanje.

A danas je gledam skrštenih rukû
I na mrtvačkom odru ispruženu.
Nju, koja nije mogla pristat' u luku
Života. Gledam ispaćenu ženu.
Čini mi se, da kroz žamor i buku
Vidim, da se njene usne, što venu,
Sm'ješe meni, i postaje sve manja
Moja sv'jest u sm'ješku tome saznanja...

Antun Tranfić (Split).

* Prema talij. m u t o, što znači n i j e m. Ova se riječ upotrebljava u Dalmaciji u običnom govoru.

PJESNIK U NOĆI.

Sunce kao heroj na zapadu gine,
Zrake kô bogovi biju se i lome;
A tamo iz sive maglene daljine
Vuku se kô sprovod oblačine trome.

Crne sjene niču kao maskarada.
A ja sâm u suton po poljima lutam,
I bolesnu maglu probijam i gutam;
Tmina na moj mozak kô olovo pada.

Kraj putova b'jelih sanjaju i šute
Sugestijom noći uspavane šume,
A bolovi neki, upijeni u me,
Guše me kô ruke ledene i krute.

Bolestan i tužan ja u noći tako,
Kad se meteori kidaju i ruše,
I krvava vrela protiču polako,
Osjećam prokletstvo u dubini duše.

Vojislav Pelinkovsky (Šibenik).

IGNAC HORVAT: „VELIKI I MALI".

Naša braća gradišćanski Hrvati (u jugozapadnoj Ugarskoj i Donjoj Austriji) čuvaju brižno svoj materinji hrvatski jezik već gotovo četirista godina, otkada su bježeći pred turskim barbarstvom ostavili svoju staru domovinu i našli je u tuđem svijetu, opkoljeni s jedne strane Madžarima, a s druge Nijemcima. Nemaju oni književnih društava, koja bi izdavala književna djela, već moraju rodoljubi svoja djela o svom trošku izdavati. Tako je nedavno izašlo gore pomenuto djelo Ignaca Horvata. Baš s razloga, što hrvatski rodoljubi u Gradišću s velikim troškom izdaju sami svoja književna djela, opažamo u njihovu radu, da ne štampaju knjiga suvišnih ni iz duševne taštine. Sav njihov književni rad izazvala je prijeka potreba. Tako je rodoljubiva potreba izazvala i gornje djelo. Pisac osjeća i opaža, da je i poratna mladež gradišćanskih Hrvata postala u narodnohrvatskom pitanju prilično mlitava, lutajući za raznovrsnim i čestoput razornim međunarodnim društvenim strujama. Da odvrati hrvatsku gradišćansku mladež od tih anacionalnih i pogubnih struja i da u tamošnjih Hrvata probudi ljubav do starih njihovih običaja i do njihova materinjega jezika, napisao je pisac ovu svoju knjižicu. U 34 crte i slike fotografirao nam je pisac život tamošnjih Hrvata đaka. Njegove crte i slike su kratke, zorne i jezgrovite. Svaka crta i slika imade ili moralnu ili rodoljubivu svrhu. Svaka slika, svaka crta pokazuje bjelodano veliku ljubav i odanost piščevu prema svomu narodu. Ovako može pisati samo čovjek, koji je niknuo iz naroda, koji je duševno potpuno jednak sa svojim narodom i koji osjeća jedno isto sa svojim narodom. U tim crtama i slikama čitamo, kako tamošnji narod živi u svojim selima, kako se veseli i kako žaluje. Stoga se nadamo, da će tamošnji narod ovu knjigu objeručke prihvatiti i da će tamošnje Hrvate i moralno i rodoljubivo osvijestiti i očuvati od tuđinske najezde.

Pisac se u svojoj knjizi sjeća više puta stare domovine. Čini se, da više nije jasno današnjim gradišćanskim Hrvatima, gdje je bila njihova stara domovina. Oni rijetki Hrvati iz naših krajeva, koji su među njih zašli (Kurelac, Milčetić i Kuhač), držali su te Hrvate radi njihova čakavskoga narječja, da su od nekuda iz hrvatskoga primorja došli onamo, a u to čini se da vjeruje i pisac ove knjige. Na ovakovu su misao došli vrijedni naši pomenuti muževi, jer im nije bila poznata historija hrvatskoga jezika i njegovih narječja kao ni današnje stanje hrvatskih narječja. Ne obazirući se na upitnu zamjenicu *ča* (mjesto *kaj* ili *što*) hrvatsko narječje gradišćanskih Hrvata mnogo je bliže nekim slavonskim, sjevero-bosanskim i jugoistočnim hrvatskim narječjima negoli primorskim čakavskim narječjima i gramatičkim oblicima i leksikalnom građom. S druge strane nije nam iz historije poznato, da bi se Primorci u tolikoj množini ikada selili. Naprotiv znademo iz historije, da je u prvoj polovici 16. vijeka pobjeglo pred Turcima mnogo naroda iz sjeverne Bosne, Slavonije, bjelovarsko-križevačke i južne zagrebačke županije i našlo svoju novu domovinu u krajevima, koje danas nastavaju gradišćanski Hrvati.

Da čitatelji »Omladine« vide od prilike, kakve su te Horvatove crte i slike, donosim u štokavskom narječju crticu »Teštamenat«, koja služi kao uvod u cijelu knjigu. Njegova crtica »Oporuka« glasi:

»Umro je u nekom selu stari župnik. Ja ga nijesam poznavao. Pripovijedali su mi, da je bio bjeloglav kao bijeli golub, a krotak i mio do smrti kao dijete. Iza sebe nije ostavio ništa, ni gibiva ni negibiva imetka. Samo u jednom su ormariću našli njegovo pismo, njegovu oporuku, u kom su se nalazili ovi čudnovati reci:

Ništa nemam, što da vam ostavim, samo svoju dušu i mnogo ovčica. Sve sam volio, jednu kao i drugu. Dušu svoju predajem Bogu stvoritelju, a ovčice mojemu nasljedniku župniku. Ljudi su u cijelom dobri i kršćani, iako su samo ljudi. Blažen bio, koji za mnom dođe!

Za njim je došao mladi čovjek. Bio je snažan, ali silovite ćudi, i pun dobrih nakana. Oko svojih ljudi mučio se i trudio dan i noć. Još o ponoći gorjela je svijeća u njegovoj sobi. Ali uz ovakve prilike nije mogao da dugo živi. Za nekoliko godina obolje od sušice, koja ga baci nesmiljeno na smrtni krevet.

Pred svoju smrt uzeo je oporuku staroga druga predšasnika i napisao je pod njegove riječi ovo:

Niti ja ne nosim sa sobom u grob ništa, samo jednu bol u srcu. Imao sam vjernike one iste, koje i moj predšasnik. Ali ja sam se uvjerio, da je taj

narod u cijelom opak i otrovan sa svih sedam glavnih grijeha. Imade i jednu vrlinu, koja se zove »nezahvalnost«. Stoga proklet onaj, koji ima doći za mnom. Amen!

Tko od ove dvojice ima pravo?

Ja hoću, da vjerujem uvijek onomu prvomu. Preporučujemo i ovdašnjim Hrvatima knjižicu Ignaca Horvata, upoznat će iz nje svoju braću gradišćanske Hrvate.

R. Strohal.

HERCEGOVAČKI KRŠ.

POSLJEDNJA ŽELJA.*

Polomljena krila moja —
Za me više nade nema,
Neumolnu smrt već gledam,
Hladan grobak gdje mi sprema.

Pa i nije meni žao
Ostaviti ovog svijeta,
Pelina mi čaša puna —
Nedostižna moja meta . . .

Pusta mi je duša moja,
Ideali moji strti;
Tek bi jedno htio znati:
Što je tamo iza smrti?

Da l' istina ili bajka,
Što se ovim svijetom slovi,
Iza smrti tamo — tamo
Da počinje život novi.

Kad se jednom mora mrijeti
I kad tako mora biti,
Posljednja se želja moja
Nikad ne će ispuniti.

Petar Kokša (Molve).

* Ovu je pjesmu spjevao seljak od pluga i motike, kojega uznemiruje posljednje pitanje: što je iza smrti? Pjesma jasno govori, kakvu još i duševnu muku muči čovjek, koji u znoju svoga lica obrađuje grudu svoju.

I DOŠLA SAM, DA TI KAŽEM ZBOGOM.

I došla sam, da ti kažem zbogom,
Jer usahlo je vrelo mojih suza,
Jer rastrgnut je lanac mojih uza.

I došla sam, da ti kažem zbogom,
Jer duša tvoja za mene ne diše,
Jer ti me, dragi, sad ne ljubiš više.

I došla sam, da ti kažem zbogom,
Jer mene zove samostanska jeka,
Da svojoj duši nađem mir i l'jeka.

I došla sam, da ti kažem zbogom,
Jer sunce mene više ne će grijat',
Jer zidovi će tamom me obvijat'.

I došla sam, da ti kažem zbogom,
Tvoju ruku na oproštaj da stisnem,
Tvojoj duši pokoj da utisnem.

I došla sam, da ti kažem zbogom,
Al' taj zbogom vječno ne će trajat',
Jer skoro drugi svijet će nas spajat.

Etelka Grbić.

TLAPNJA.

Večeri su moje iznemogli starci,
Jadni, slomljeni i b'jedni,
Gola tijela, ali dušom
Smjerni,
Lutajući u noć bez kuće i krova,
Ostavljeni na vrhuncu svojih snova.

Dani su moji kô pupoljci ruže,
Koji uvenu prerano od suše.
Nestat će s ovog svijeta i nikad se ne ćeš
Vratit više...
Oj živote, ti si prepun bola,
Ja već ispih čašu žića moga!

Anka Vukušić.

VESLAČI.

Krepko i lako upiru ruke,
Odmiču lađu bez velike muke
I grabe more kô baršun meko,
Kô da bi mačem junački sjekô!
Mekoća mora samo ih draži,
Sve jače grabe, kô da ih snaži,

Kad meko i lako ravno plove,
Kô ribe n'jeme kad pl'jen si love.
Nikoga nema po svoj pučini
I sve se gubi u toj širini;
Tek grudi se šire, napr'jed giblju,
Veslači se krepki skladno zibl ju...

Milan Veprinac.

JULIUSZ VERNE.

(O stogodišnjici rođenja: 1828.—1928.)

Kad su velika otkrića o porabi parne snage, magnetizma i elektriciteta prouzročila veliku revoluciju na polju mehanike te započeli raznovrsni pokušaji, da se ta nova otkrića upotrijebe u korist čovječanstva, rodio se čovjek, koji je svojom bujnom maštom u neku ruku uskorio događaje i teoretski, u obliku zanimivih pripovijesti, i pokazao svu korist tih novih izuma. Bijaše to Juliusz Verne.

Što se do onda smatralo utopijom, nemogućnošću, da se praktično izvede, on je u svojim pripovijestima, romanima i fantastičnim putopisima, očevidno dokazao, da se može izvesti smjelošću, odvažnošću i ustrajnim radom. Naravno, da je naišao i na mnoge protivštine od neupućenoga općinstva, pače i od pojedinih učenjaka, no on se nije na to osvrtao, već je odlučno slijedio staze svoga genija i utirao puteve usavršavanju otkrića na polju mehanike uopće.

O podrijetlu Juliusza Vernea, još za njegova života, mnogo se raspravljalo u francuskom i talijanskom novinstvu otimljući se izmjenično o njegovo podrijetlo. Međutim sada u povodu stogodišnjice rođenja, koje je uslijedilo 8. veljače 1828. god. poljska revija »Nova reforma«, koja izlazi u Krakovu, donijela je o njegovoj narodnosti slijedeće vjerodostojne podatke, crpljene iz matice rođenja u njegovu zavičaju. Iz te revije donosimo ovo:

Juliusz Verne bio je sin poljačkih roditelja, rođen je u Plocku u Poljskoj i zvao se Juliusz Alezewicz. Imao je četiri brata i tri sestre. Nakon obavljenih početnih nauka u rodnom mjestu, još u mladenačkoj dobi, ostavio je otadžbinu i krenuo je preko Varšave, Beča i Trsta u Rim, gdje ga je dočekao poljski svećenik, njegov prijatelj i podupiratelj Semenko, koji je ondje učio više teološke nauke. U Rimu je Verne proboravio više godina posjećujući marljivo više škole baveći se osobito geografijom i matematikom.

No kako se, osobito u ono doba, Paris isticao kao prosvjetno središte Evrope, privlači mladoga Verne-a i on se zaputi onamo, da potraži sreću i slavu. Kako se odlikovao vanredno živom maštom, a usto bio odan matematici i tehničkim naukama, osnuje novu vrstu fantastično-realističke književnosti; u tom smjeru stane sarađivati u raznim pariškim časopisima pišući pripovijesti i vanredno pustolovne romane.

Poticaj na rad takve vrsti poprimi od prijatelja Feliksa Turnaschona, mladoga i vatrenog proučavatelja zrakoplovne, onda još slabo poznate tehnike. Turnaschon napravi golem zrakoplov od kojih šest hiljada kubičnih metara i ujedno s Verneom uzdigne se nad Parizom s namjerom, da se zaputi daleko na jug. No radi još nesavršene tehnike zrakoplov se morao spustiti nakon jednosatnoga lijeta. No iako zračno putovanje nije uspjelo po želji smjelih putnika, Verne se tako oduševio od primljenih novih utisaka, da u zanosu prvoga nadahnuća napiše svoj prvi pustolovni roman »Šest sedmica u jednom balonu«, koji doživi veliki uspjeh, te bude preveden u kratkom vremenu gotovo na sve svjetske jezike. To je bilo god. 1863. Njegovo ime postane još popularnije, kad je znamenita jedna francuska spisateljica, oduševljena za mladoga pisca, napisala o njemu vrlo laskav članak u najboljoj francuskoj smotri »Revue des deux Mondes«.

Ocrtavši tako svoj smjer nastavi Verne vanredno brzo na putu slave, objelodanjujući gotovo svake godine po koje svoje zanimivo i izvorno djelo, koje je na osobiti način podržavalo maštu mladoga pokoljenja i postane tako ljubimcem mladeži.

Nakon prvoga romana iziđe 1865. novo djelo s naslovom »Od zemlje do mjeseca«, 1866. »Pustolovina kapetana Hatterasa«, 1868. »Sinovi kapetana Granta«, 1870. »Dvadeset hiljada milja pod morem« predhodeći tim djelom sastavu današnjih ratnih podmornica, 1873. »Put oko zemlje u osamdeset dana«, 1876. roman »Mihovil Strogoff«, 1882. fantastičnu pripovijest »Zelena zraka«, »Matija Sardof« itd. itd.

Novi način pisanja, živo opisivanje stranih i nepoznatih krajeva, a na osobiti način pak smjelost njegovih fantastičnih pothvata, s pomoću posve novih i još ne oživotvorenih naprava, silno se doimaše osobito mlađe generacije, tako putem prijevoda na našem i tuđim jezicima Juliusz Verne postane poznat po cijelom naprednom svijetu.

Inače je živio vrlo skromno u Parizu i malo je zalazio u društvo. Kad ga je jednom jedan njegov štovatelj pitao:

— Kad Vi nikuda ne putujete, otkuda Vam dakle građa za Vaše tako zanimljive knjige?

Juliusz Verne odgovori mu sasvim ozbiljno:

— Vi se varate dragi prijatelju, ja neprestano putujem s mojim jedrom.

— Vi posjedujete dakle jedrenjaču, a kako se zove?

— Moja mašta, odgovori kratko Verne.

Umre 24. ožujka 1905. god. u Amiensu, rodnom mjestu svoje supruge, a 1909. zahvalno građanstvo podigne mu na tamošnjem groblju dostojan spomenik.

Stj. Ilijić.

NEIZVJESNOST.

Zorom kada krvava boginja ponosno
plamteću uzdigne glavu,
i kada joj se zažarene kose raspu
po naboranom licu uspavane zemlje,
u divljem bljesku njihovu
ja gledam tebe crna Neizvjesnosti,
kô prošlost strašnu,
beskrajnu ko vječnost.

I usred bijela ja te gledam dana,
u vrtu mome, gdje mi trgaš ruže,
i vesele gdje ubijaš ptice,
ptice bašće moje,
crna pratilice moja.

I u sumraku
nad usnulim kad se humcima
tajanstveni njišu čempresi,
i kada usijane krpe gorećeg zapada
krvave rasipaju zrake
po krstovima bijelim,
ja opet gledam tebe,
gdje se pod raspelom Bog-čovjeka ceriš,
crna progoniteljice moja.

Ja svud te vidim i kô luđak bježim,
bježim, al' moj je uzaludan bijeg,
jer krvavi me već oblijeva znoj,
i u krvavoj gušim se pjeni
u pjeni patnja svojih,
crna gospodarice moja.

Kô zloduhom paklenim tjeran
u beskrajnost pobjeć' bih htio,
al' umorne posrću noge,
dok ti mi đavolskim smijehom,
sotonsku pružaš ruku,
crni idole moj.

Nemoćan i klonuo pred tobom evo
i žuljave sad sklapam ruke,
a iz krvavog znoja patničkog mi lica
u carstvu tvome uzdiže se hram,
hram muka mojih,
crno božanstvo moje.

Leo M. Obuglien.

VJERNI KAMEN.

(Iz prazničkih soneta.)

Više moje kuće suri kamen drijema.
Oko njega sve se stoput promijenilo;
tu ni kuće moje nekad nije bilo;
mnogošta se zbilo — sad spomena nema.

A on nikad nikom riječi rekô nije:
uvijek mrk i tužan, nepomičan snijeva.
Tek kad mene vidi, kao da se smije,
jer mi se volimo od mladih mi dneva.

I kada se jutros nakon dugog doba
opet sastadosmo, on me opet znade:
od sreće smo jutros zaplakali oba!

A on mi je pričô moje dane mlade,
uspomene nizô, ćutom me korio,
jer ja sam ga bio sama ostavio...

A. Ujdurović.

SUNCE.

Granulo sunce, a sjajne su zrake
Na šumu i polja, na putove pale,
Obasule sjajem mirisno cvijeće,
Travu kraj puta i kućice male.

U kapljama blista se rosa na lišću,
U sjeni još tiho snivaju trave,
Tek nekoje zrake kroz sjenate grane
Cjelivaju cvijeće u latice plave.

A daleke poljane tako su rosne;
Od rose se brezina grančica sagla.
Na poljima titra svilena svjetlost,
U kutu kraj šume se sakrila magla.

Žamori vjetar, kapljice trese,
Miriše jutarnji uzduh od smilja,
A duša je pobožna, dobra i čista
I veselo srce od proljetna milja.

Vladimir Vujnović.

DA LI ĆEŠ...

Da li ćeš opet, o sunce mog života
I tužnome meni obasjati lice?
Da li ćeš, zoro, tako željkovana,
Okvasiti suzom moje trepavice.

Da li ću na putu, što mi magla sakri,
Susresti radost, nasmijanu, sretnu?
I da l' ću u tami, što me sada tišti,
Ugledat' već jednom svu raskoš proljetnu?

A te slabe ruke — da ih tiho sklopim...
Oh, da li ću opet zavoljeti Boga?!
I da l' ću opet propjevat' kô ptiče
Nevinost i sreću preporoda svoga.

Jer ovako tuga ispila mi oči,
U dušu se nečujno uvukla slutnja,
Dok vrh svega očaj nemilo krstari
I neprekinuta, ledna moja — šutnja.

Olinko Delorko.

DIOBA UMJETNOSTI.

Čovjek već po svojoj prirodi uživa u svemu, što je lijepo, a odvraća se od ružnoga. U svojoj sklonosti za ljepotu on je uvijek težio, da sam stvara lijepe predmete, koji bi oblikom bili savršeniji od prirodnih. Djela, što ih je čovjek sačinio u tu svrhu, da uživa u njihovoj ljepoti, zovu se umjetnine. Skup svih umjetnina jest umjetnost. Prema tome je na primjer naša narodna umjetnost s k u p umjetnina, što ih je naš narod stvorio i što ih još stvara. Sredovječna umjetnost je s k u p umjetnina, koje su nastale u vremenu srednjega vijeka. Sam pojam umjetnosti ne poznaje granica među narodima i vremenom. Ona dapače zbližava pojedina plemena i teče uporedo s vremenom razvijajući se i napredujući, kako se razvija i napreduje prosvjeta.

Od umjetnosti nemamo nikakve materijalne (tvarne) koristi, ali zato duševne dobiti. Ona oplemenjuje našu dušu i srce, stvara nam ukus, t. j. daje smisla za ono, što je lijepo. Čista umjetnost nema dakle nikakve namjere, ona pače niti ne poučava, u običnom smislu, već samo ispunja unutarnjim zadovoljstvom i udivljenjem.

Različita je građa, kojom se umjetnost služi; različite su dakle v r s t e u m j e t n i n a. Poznato je svakomu, da se glazba mnogo razlikuje od slikarstva, iako su obje umjetnosti. Iz toga slijedi, da imademo i različitih v r s t a u m j e t n o s t i. Već su i stari Grci dijelili umjetnosti i svakoj vrsti dali po jednu muzu (Polyhymnia, Euterpe, Erato, Kalliope, Thalia, Melpomene i Terpsichore.*) Veliki njemački kritičar i pjesnik Gotthold Ephraim Lessing (1729.—1781.) podijelio je umjetnost u dvije glavne vrste: muzičku i likovnu. Među muzičke umjetnosti pripadaju glazba i pjesništvo sa svojim posebnim vrstama, a među likovne umjetnosti slikarstvo, kiparstvo i graditeljstvo sa svojim nuzvrstama. Lessing je umjetnost podijelio zato u ovakva dva dijela, jer se oni međusobno bitno razlikuju, dok pojedine umjetnosti u jednoj vrsti prelaze jedna u drugu, a imaju i neku osnovnu sličnost. Prije Lessinga nije se priznavala velika razlika između muzičkih i likovnih umjetnosti, već je pače vladalo pravilo: »Ut pictura poesis« (»Slikarstvo je poezija«). To su naročito zastupali suvremeni züriški profesori Bodmer i Breitinger, koji rekoše, da je slikarstvo nijema poezija, a pjesništvo je slikarstvo, koje govori. Drugim riječima, oni su tvrdili, da se neka predodžba može jednako izraziti bilo slikarstvom bilo pjesništvom. U svojem najvećem kritičkom djelu »Laokoon«, Lessing ustaje protiv te tvrdnje i kao primjer uzima borbu trojskoga svećenika Laokoona sa zmijama; taj je prizor prikazan likovno i opjevan od Virgilija. Pa ipak, kolike li razlike između oba prikaza! Virgilije je opisao Laokoona i njegove sinove, kako u času smrtne borbe viču, a lica su im od silnoga straha izobličena. Kipar je naprotiv prikazao Laokoona i sinove mu blaga lica, koja izražavaju jecaj. To je zato, veli Lessing, jer zakon ljepote umjetnosti ne dopušta ružan izraz. Mašta mora biti slobodna, pa kad Laokoon jeca, ona ga čuje, kako viče. Kada bi ga kipar izradio, gdje viče, tada bi on n e p r e s t a n o vikao, dok u pjesništvu taj prizor b r z o p r o đ e. Iz toga izvodi Les-

sing bitnu razliku između dviju umjetnosti. Slikarstvo (t. j. likovna umjetnost uopće) prikazuje poglavito tjelesa, koja zauzimaju neki prostor, a pjesništvo (muzičke umjetnosti) prikazuje radnju, koja se odvija u nekom vremenu. Slikarstvo je prema tome prostorna, a pjesništvo vremenska umjetnost. Hoće li slikar da prikaže radnju, tada mora zaustaviti tok radnje i izabrati jedan, i to najpriklădniji čas, pa ga prikazati. Kao što pjesništvo ne može dati cijelu radnju najedamput kao neku sliku ili kip, već postepeno, tako ni slikarstvo ne može da dade čitavu radnju, već samo jedan njezin momenat i to posredstvom tijela. Tjelesa su dakle predmet slikarstva, a radnja je predmet pjesništva. Lessing se pri svojoj tvrdnji poziva i na Homera, oca pjesništva, koji prikazujući na pr. kola božice Junone ne opisuje ih već gotova, nego Hebe mora da ih pred nama komad po komad sastavlja. Vidimo kotače, osovine, sjedalo, rudo, uzde, ne zajedno složeno, već kako nastaje pod rukama Hebe. Lako je slikaru prikazati lijepu ženu, no pjesnik će je uzalud opisivati. Homer je zato mudar. On priča o udivljenju, što ga ljepota izaziva kod ljudi, a ostalo prepušta mašti.

Upoznali smo sada glavnu razliku između likovnih i muzičkih umjetnosti: prve prikazuju tjelesa, iz kojih se nazire radnja, a potonje predočuju radnju, iz koje se naziru tjelesa. Imade međutim i među pojedinim vrstama likovnih umjetnosti, kao i među pojedinim vrstama muzičkih umjetnosti dosta znatnih razlika. G r a d i t e l j s t v o se osobito razlikuje od kiparstva i slikarstva. Ono je i starije od njih, jer prije je čovjek počeo graditi kuće, pa dok je njih podigao na stupanj umjetnina dajući im sve ljepše oblike, onda je stao misliti, kako će ih i iznutra ukrasiti. Tada istom nastade kiparstvo i slikarstvo. Osim toga graditelj praveći svoje djelo, mora imati na umu, čemu će ono služiti, da li kao crkva, dom, kazalište itd. Ljepota djela stoji do toga, da li je prikladno za onu svrhu, zbog koje je sagrađeno. Graditelj zidući zgradu stvara sam iz svoje glave nacrt oblika. Kipar i slikar naprotiv nalaze svoje uzore u prirodi; oni ih snimaju, ali ne točno onako, kako ih gledaju, već kako ih zamišljaju, to jest savršeno lijepe, što je u prirodi gotovo nemoguće naći. To se tiče naročito k i p a r s t v a. Slikarstvo je još slobodnije, i ono snima predmete i po prirodi. Razlika između kiparstva i slikarstva je i ta, što je kiparstvo čista plastika, t. j. neko tijelo gledano ma s koje strane, ne mijenja se. Ali u tom pogledu ima kao neki postepeni prijelaz između kipa i slike. Ponajprije dolaze t. zv. g r u p e, kao na pr. Laokoon. To više nije čista plastika, jer gledamo li grupu sa strane, jedno tijelo sakriva drugo, i predodžba je drugačija. Drugi je prijelaz r e l i j e f. I on gledan sa strane ne ostaje isti. Izbočeni. t. zv. hautrelief, (č. oreljef) približava se plastici, a niski basrelijef (č. bareljef) slikarstvu. Među njima ima vrlo mnogo stupanja izbočenosti. Kod najnižih »basreliefa« ta se izbočenost gotovo ni ne primjećuje (na pr. kod Meštrovićevih).

S l i k a r s t v o je treća i najslobodnija grana likovnih umjetnosti. Ono može prikazivati i prizor iz običnoga života, pa nam se ipak sviđa. Razlog je tomu taj, što slikar ima na raspolaganju mnogo kombinacija boja, pa one uljepšavaju sliku, čega kod kiparstva nema.

Muzičke umjetnosti dijele se, kako već rekosmo, na glazbu i pjesništvo. G l a z b a nam predočuje ideju ljepote spajanjem tonova, a pjesništvo riječima. Glazbu su mnogi držali, a i danas je drže, najljepšom umjetnošću. Schoppenhauer, veliki filozof, držao je, da nas glazba vodi u pravi svijet ideja. Glazba izriče misli, osjećaje i htijenje. Kada slušamo veselu melodiju i sami se osjećamo radosni, kao da čitamo ili slušamo kakvu veselu pripovijetku. Slušamo li naprotiv tužnu, sumornu melodiju, tada i nas obuzima sjetno raspoloženje. Umjetniku skladatelju uspjelo je dakle, da nas uživi u svoj osjećaj, kada je djelo stvarao. Isto je, ako slušamo, recimo, Čajkovskoga »Svečanu ouverturu 1812.«: zvukovi Marseljese, bubnjeva, truba, uz koje katkad zazvuče crkvena zvona, pa gruvanje topova, ponovno Marseljesa, da konačno završe pobjedonosno opet zvona. Sve to djeluje, te se uživimo u umjetninu, i razabiremo, što je skladatelj htio reći: Isprva pobjedničko prodiranje Napoleonove vojske u Rusiju. Rusi uzmiču i pale za sobom sela. Ali došavši do Moskve, koju je požar uništio, Francuzi ne mogu dalje, zbog zime i nestašice hrane. Nastupa uzmak, a Rusija slavi pobjedu. To mislimo slušajući »Svečanu ouverturu«. Umjetniku skladatelju uspjelo je dakle, da nas uživi u svoje misli, koje je imao stvarajući djelo.

Druga od muzičkih umjetnosti jest p o e z i j a. Kao što su likovne umjetnosti povezane između sebe prijelazima, tako ni pjesništvo ni glazba nijesu ograđeni kineskim zidom. U glavnome glazba izriče osjećaje. Kod triju vrsta pjesništva, lirike, epike i drame, osjećaje izrazuje l i r s k o p j e s n i š t v o. Ono je glazbi najbliže, jer sadržaje gotovo sve glazbene elemente: melodiju, ritam (takt), dinamiku i tempo. Uzmimo, na primjer, prvu kiticu Preradovićeve pjesme »Jezik roda moga«:

Kao vječno more sinje
U kretu si gipkom, lakom,
Podaje se dahu svakom,
I mreška se i propinje.
(Kakva moć je vjetra koga) —
Zuji, zveči, zvoni, zvuči,
Šumi, grmi, tutnji, huči —
To je jezik roda moga!

Ovdje se osjeća glazba već u samom zvuku riječi: »zuji, zveči, zvoni, zvuči...«, zatim u živahnom tempu (allegretto) i u jakosti izgovora, koja prema kraju sve više raste (crescendo), da posljednji stih bude osobito pojačan (sforzando): »To je jezik roda moga!«

A kad čitamo pjesmu, pa makar i potiho, čitamo je s određenim granicama među stihovima, što daje pjesmi ritam (takt).

Dok lirika izrazuje naročito osjećaje, dotle druga grana pjesništva, e p i k a, opisuje događaje, radnju. Epski pjesnik je objektivan, t. j.

njega u pjesmi ne vidimo, on govori preko drugih lica. Epika je od triju vrsta pjesništva najslobodnija i najpristupačnija, jer prikazuje radnju ponajviše u prozi (roman, pripovijetka), iako je imamo i u stihu.

Treća vrsta pjesništava jest drama. U njoj su udružene i epika i lirika: drama prikazuje život, borbu pojedinaca i njihovo nastojanje oko neke svrhe — dakle epsku radnju; lica u drami izrazuju svoje osjećaje, evo i lirike. Međutim, drama nije samo posrednik među epskim i lirskim pjesništvom, već je ona i veza među slikarstvom i poezijom, odnosno među likovnim i muzičkim umjetnostima. Prije smo spomenuli, da postoji bitna razlika među ovim dvjema umjetnostima, ali ta nije opet takva, da bi između njih bio nepremostivi jaz. Među njima ima neka iako slaba veza, koja ih spaja. A to je drama, i to navlastito igrana drama, kada se predstavlja u kazalištu. Tada nastaje kombinacija kiparstva, slikarstva i drame kao poezije. Govorene riječi dio su pjesništva, scenarij pripada slikarstvu, a glumci kao tjelesa, preko kojih se izrazuju osjećaji i radnja, jesu plastika. Jer posve je druga stvar, slušamo li kakav komad, a da ga ne gledamo (na pr. putem radiotelefona), ili pribivamo izvedbi u kazalištu. U ovom drugom slučaju utisak je mnogo jači. Prema tome drama je potpunija, savršenija, ako se prikazuje, t. j. kombinira s likovnim umjetnostima, i u tome leži njezina važnost, kao veze među slikarstvom i poezijom. Isto je i sa t. zv. »nijemom umjetnosti« — filmom — u kojoj je živa riječ zamijenjena natpisima, dok glavni dio snosi zapravo kiparstvo i slikarstvo.

Lessing, koji imade mnogo zasluga u pogledu razlike među likovnim i muzičkim umjetnostima, pridonio je znatan dio i u razvoju drame. U djelu »Hamburška dramaturgija« raspravlja on o Aristotelovoj »Poetici« i kako su je Francuzi krivo shvatili. Aristotel naime pišući o grčkoj drami govori o jedinstvu radnje, vremena i mjesta, t. j. radnja u drami mora biti jedinstvena, a čitava se mora događati na istom mjestu i u vremenu, koje bi u životu uistinu prošlo. To pravilo primijenili su francuski dramatičari — Corneille, Racine i Molière — na svoje drame i postavili stroge zakone, po kojima se drama smjela izgraditi. Vrijeme trajanja produžili su na trideset sati. Ali primjenjujući ovo pravilo o trim jedinstvima zaboraviše Francuzi na prilike, pod kojima su se davale grčke drame. U prvom redu, grčke drame igrale su se po danu, a ne na večer, i to čitav dan, t. j. od izlaza do zalaza sunca. Posve je prirodno, da su Grci mogli izvesti te drame u pravoj dužini trajanja uključivši naravski i pravilo, da ne traju duže od jednoga dana. Jedinstvo mjesta zahtijevala je prisutnost velikoga zbora, koji ne bi mogao da se seli sa glumcima. Ali u Francuzâ nije bilo zbora, a niti radnja nije bila jednostavna kao u Grkâ, već naprotiv puna intriga (spletaka), po uzoru španjolskih drama (Lope de Vega 1562.—1635., Calderon de la Barca 1600.—1681.). Pa kada su se već tobože strogo držali Aristotelovih pravila, zašto nijesu i u jedinstvu radnje nasljedovali grčku dramu, u kojoj se zastor nije spuštao, odnosno dizao** tri i više puta za vrijeme predstave? Jer čim jednom zastor padne, radnja se prekida, a jedinstva strogo uzevši nema. Ali Corneille i ostali nijesu za to marili. Oni su samo na izvanjski način, t. j. u pogledu jedinstva mjesta i vremena, nasljedovali Grke. Lessing se pozvao na Shakespearea, koji se nije držao njihovih pravila, pa ipak, tko će kazati, da njegove drame ne valjaju?! Ovi jaki dokazi imali su uspjeha, i njemački klasici, Schiller, Goethe i drugi, ne drže se više francuskih zakona, već pristaju uz englesku teoriju.

Tako smo svršili s kratkim pregledom svih glavnih vrsta umjetnosti. Međutim imademo još dvije vrste, koje bi zapravo mogli nazvati kombinacijama (složajima), jer nijesu posve samostalne, već su složene iz različitih umjetnosti. To je opera, koja je zapravo pjevana, glazbena drama; u njoj su dakle združeni: pjesništvo, kiparstvo i slikarstvo s jedne strane, a glazba s druge strane. Drugo je ples, kombinacija glazbe i plastike, jer različite figure u plesu i nijesu ništa drugo doli predmeti kiparstva, dok glazba daje takt i izražaj. Ples kao umjetnost smatra se ovdje dakako balet, a ne razni plesovi, koji se plešu po zabavama.

Vitomir Pakić.

* Još su bile dvije muze (Urania i Klio), ali one ne zastupaju umjetnosti već nauku (astronomiju i povijest).

** Grci su u svojim kazalištima imali drugačiju tehniku, pa se njihov zastor kod početka predstave spuštao ispod pozornice.

SLAVUJ I SLAVUJICA.

Raspjevô se slavuj mali
usred luga,
slušala ga slavujica,
mila druga:
tiho,
milo,
bajno...

Voli slavuj tihu noćcu,
blage sutone,
voli slavuj mjesec bl'jedi,
dane sunčane,
al' najvoli slavujicu,
svoju milu drugaricu.

Ivo Kozarčanin.

SAN MOGA SELA.

Na podnožju brda N. stoji moje selo malo. Broji kojih osamdeset kuća, koje su se kojekuda raštrkale. Na brijegu stoji crkvica, ograđena plotom. Jednostavna je, gotovo priprosta, pa ipak mi se čini nekako gorda i veličanstvena, kad je dulje promatram, kako se ponosno koči na vrhu brijega, a maleni tornjić nadvisujući sve okolno drveće, kanda povećava njenu gordost.

Bila je nedjelja. Odlučih, da se prošećem pred večer do crkvice, i tamo u hladu na klupi da pred domom gospodnjim okusim svu radost, koju može da oćuti ljudsko srce promatrajući divnu i veličanstvenu prirodu.

A divna je i veličanstvena okolica moga sela! Tko ne će ljubiti to tiho i mirno seoce, s otajstvenim domom, koji je kruna ovoga divnog kraja, koji njime kraljuje i svojim skladnim križićem na vrhu tornjića pokazuje čestitim seljanima svrhu i smisao našega života u ovoj suznoj dolini!

A ljubim ja moje malo ubavo seoce, ljubim ga svim svojim srcem; ljubim ljude, koji u njemu stanuju, sve ih ljubim, a najvećma zato, što su sačuvali svoje osebnosti, svoje narodne običaje. U nedjelju svi su do jednoga u crkvi, popodne pak dokoni sjede u hladu krošnjate lipe i tako odmarajući se nakon teškoga rada ćaskaju i zabavljaju se nesmućeni, vedra duha, imajući pravi ispravni pojam o životu. Divan je to život!

U tim mislima prolažaše vrijeme, sunce je već bacalo svoje posljednje zrake, osvjetljujući vrhunac brdašca, crkvicu i mene. Sve oko mene ganutljivo je sjalo u zadnjim sunčanim zrakama, a golo drveće kanda je plakalo na tome rastanku.

Noć se približavaše i gotovo neopazice izroni na svodu blijedi mjesec. Zvijezde titrahu već na modrom nebu, oživljavajući tako gluhu noć, koja je nastajala. Mjesec sipaše svoje srebrne zrake na zemlju i pri tom je osvjetljavao susjedne bregove, šume, sada već gole, koje gotovo turobno odsijevahu u bajnom svijetlu njegovu. I crkvica i seoske kućice kupale su se u svijetlu noćnoga pratioca.

Bila je to doista milovidna slika, koja duši pruža neizmjerno blaženstvo. I ja sam stao sanjariti u tom moru srebra i zlata, koje je titralo kroz zvjezdanu noć. Sanjario sam o budućnosti svojoj i svoga sela i o budućnosti naroda svoga. I podiđe me tuga, sjetivši se zbilje, koja ga okružuje. Činilo mi se, iako mu je jezgra još zdrava, da se ne će moći tako lako oprijeti sudbini, koja vreba...

U selu tišina... Katkada zaori lavež pasa, koji na mahove narušava čarobnu tišinu. Zavirim u crkvicu, gdjeno kroz prozorčić padaše snop mjesečevih zraka, i u taj čas zabliješti pozlaćeni okvir na slici — Raspetoga.

Taj me prizor napuni vedrinom; gledao sam kao u snu, gdje veliki čovjek umire za svijet, nevaljali i iskvareni svijet. Pa evo! Prilike su se mahom izmijenile, ljudi se popraviše. Napunilo me to dobrom nadom u budućnost naroda našega i u budućnost čitavoga čovječanstva. Uvidjeh, da ni naroda našega ne će napustiti Božja Providnost...

Pomolih se... Molio sam dugo i skrušeno. Zvijezde su još uvijek sjale! Pun nove snage za život pođem polako nizbrdo u selo. Počelo je svitati. Još malo i ruj zore pojavi se na istočnim obroncima. Iz sela već dopirahu glasovi ranoranilaca, koji jamačno prigledahu svojim stajama. Marni se seljak budio...

Kako su sretni ti seljaci! Snivali su mirno i spokojno, dok sam ja stajao za zvjezdane noći, sam kao avet na brdu. Dotle su oni ugodno snivali; snivali su o još većoj sreći, kad će čovjek postati u istinu čovjekom, kad će među ljudima zavladati mir i sreća...

Od one noći ja još većma ljubim svoje suseljane, jer sam raspoznao, da oni nesamo nijesu obični srednji ljudi, koje sudbina ne može okretati prema svojim hirima, već da su oni naši narodni borci, koji neustrašivo koračaju naprijed rušeći sve neljudsko svojom dobrotom i radinošću.

I danas sam siguran za pobjedu zdrave jezgre našega naroda; siguran sam, da će svanuti dan pobjede...

Vuk R. Kerimenski.

DEMON NOVAC.

Ah život na tom sv'jetu
Pun bola je i jada,
Pun muka i gorčine
I mukotrpna rada.

A sve je to tek strašna
Ironija života,
I u njem ti se vrtiš,
Dok vrtlog te ne smota.

Međusobno se ljudi
Ko zv'jeri n'jeme tuku,
I jedan drugom grabi
Stečenu trudom muku.

A kriv je tomu novac,
Taj demon, koji vlada,
I za njim svatko žudi,
I rad njeg svatko strada.

Zar zbilja na tom sv'jetu
Bez novca nema sreće?
I zar se zbilja prestat
Tom novcu klanjat ne će?

»Myke«.

NA KALNIKU.

Oživješe, starče, opet eto
U suton noćni tvoji kami,
Opet sam davne sjene sretô
U tvome krilu, tvojoj tami.

Gledô sam zalaz zlatnog sunca
Tam za daleke gore plave;
Gledô sam, starče, s tvog vrhunca
Sve dane strašne i krvave.

Na rodnoj grudi div silovit,
Sada si sjena svoje moći;
Ponosan, ohol i strahovit,
Sada si jadan bez pomoći.

Tvoj velji lik je mnogo ljeta
Pr'jetio gromu i oluji,
Sada te malen vjetrić smeta,
Što preko st'jena tvojih huji.

P. Pražetina.

MUHA.

Zvrndajući mušica
Na med pčelin pade,
Siše slast tu požudno,
Dok se samo dade.

Pčela brzo dopade
I ubode muhu;
Ne dâ, l'jenost da živi
O tuđemu kruhu.

Mahom muha s uboda
Pčelinjega mrije
Teško, brate, lakomu,
Tuđi kruh dok ije.

Petar Šikić.

PJESMA.

Kad večernje pojave se sjene,
Kada mjesec zasija ubavi,
Tada lugom razl'ježe se pjesma
Slavujeve prve ljubavi.

I mjesec je kô začuđen stao,
Kao da ga pjesma iznenadi,
Kô da ne zna, kô da nije znao,
Da to pjeva taj ljubavnik mali.

I zv'jezdice zbunjene su stale,
Bl'jedeć su ga žudno promatrale;
A slavujev zadnji glas se vine
O zalazu bl'jede mjesečine...

Anka Vukušić (Šibenik).

ZAŠTO?

Reci mi, reci, zašto smo se sreli
U suton jedne ljetne noći bajne,
Dok tisuć' priča pričao je sumrak
I slušale ga s neba zv'jezde sjajne?

Poslije sam dugo milovala cv'ječe
I drhtnu pod rukom cv'jetak mi c'jeli,
Kad šapnuh bolno u noć ljetnu kasnu:
»Ah, zašto smo se sreli?«

I cv'jetak dhtnu, duša mi se prenu,
Dok sumrak se u mjesečinu preli,
I ljetna noć i mjesečina šapnu:
»Zašto smo se sreli?«

Ah, reci, reci, zašto smo se sreli,
U suton jedne ljetne noći bajne,
Dok tisuć' priča pričao je sumrak
I slušale ga s neba zv'jezde sjajne?

»Nada«.

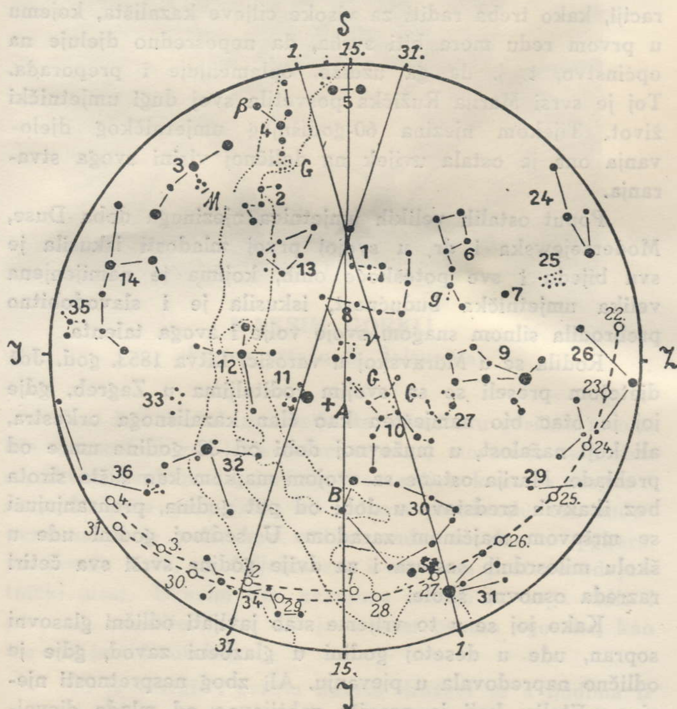
LISTAK

1. NOĆNO NEBO U SRPNJU.

1. Mala kola. — 2. Kasiopeja. — 3. Andromeda (M: magla). — 4. Perzej (β Algol); G između 2 i 4 znači dvije zvjezdane gomile. — 5. Kočijaš. — 6. Velika kola (g Alkor). — 7. Psi. — 8. Zmaj (ν dvostruka zvijezda). — 9. Boot. — 10. Heraklo (G: dvije gomile). — 11. Lira. — 12. Labud. — 13. Kefej. — 14. Pegaz. — 24. Lav. — 25. Berenikina kosa. — 26. Djevica. — 27. Kruna. — 29. Vaga. — 30. Zmijonoša (B: Barnardova zvijezda 9.7 veličine, udaljena 5.5 godina svijetla, najbliža na sjevernom nebu. — 31. Skorpion. — 32. Orao. — 33. Delfin. — 34. Strijelac. — 35. Vodenjak. — 36. Jarac. — A je apex, prema kojem se kreće Sunce. — St: Saturn. — Iscrtkan luk pokazuje Mjesečev put.

Skicu valja tako postaviti iznad glave gledajući u nju, da pravac, koji prolazi kroz polarnu zvijezdu, dođe u smjer S/J, već prema tome, da li promatramo 1., 15 ili 31. u mjesecu, i to oko 10 sati noću. Z (Zapad) dolazi desno, I (Istok) lijevo, kako je na skicama i naznačeno. (U prošlim brojevima je pomutnjom štampan Z lijevo, a I desno).

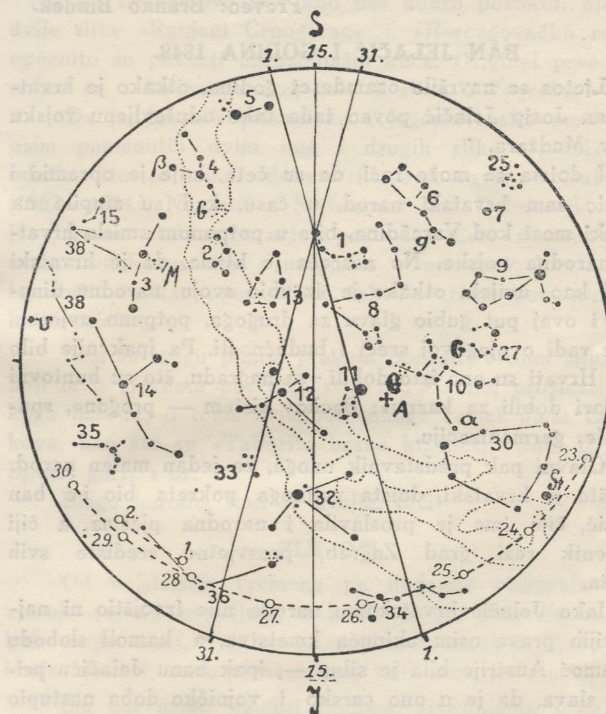
Iznad glave svijetli jakim svijetlom Vega u Liri (br. 11). Ime njezino dolazi od arapskoga »vaki«, zapravo: al nesr al vaki, što znači: padajući orao. Ispod Lire stoji jugoistočno Orao. Glavna se zvijezda u njemu zove Atáir (Altair). Dok se Arapima čini Lira kao padajući orao, Atáir ih podsjeća na orla, koji leti: al nesr al tair. Niže prema jugu vidimo Strijelca (br. 34). Iza ovoga dolazi Ovan (br. 36); zatim mali Delfin (br. 33), iznad kojega pliva Labud (br. 12). Njegove najjače zvijezde stoje u obliku križa. Istočno od Labuda nešto niže dolazi Pegaz (br. 14). Prema jugu opažamo veliko zviježđe Heraklo (br. 10), a ispod ovoga rastegnutoga Zmijonošu (br. 30). Tu se nalazi Barnardova zvijezda (B), koja se doduše prostim okom ne vidi

(9.7. veličine), ali je od zvijezdâ s poznatom udaljenošću najbliža na sjevernom nebu. Ispod Zmijonoše je Skorpion (br. 31); pred njim na zapad nalazi se Vaga (br. 29) i Djevica (br. 26).

2. NOĆNO NEBO U KOLOVOZU.

1. Mala kola. — 2. Kasiopeja. — 3. Andromeda (M: magla. — 4. Perzej (β Algol); G između 2 i 4 znači dvije zvjezdane gomile. — 5. Kočijaš. — 6. Velika kola (g Alkor). — 7. Psi. — 8. Zmaj. — 9. Boot. — 10. Heraklo (G: dvije gomile). — 11. Lira. — 12. Labud. — 13. Kefej. — 14. Pegaz. — 15. Ovan. — 25. Berenikina kosa. — 28. Kruna. — 30.

Zmijonoša. — 32. Orao. — 33. Delfin. — 34. Strijelac. — 35. Vodenjak. — 36. Jarac. — 38. Ribe. — A je apex, prema kojem se kreće Sunce. — St: Saturn. — U: Uran.

Daleko na jugu vidimo Strijelca (br. 34). Idući prema istoku nad horizontom naići ćemo na Jarca (br. 36), zatim na Vodenjaka (br. 36), iza kojega poviše slijede Ribe, kroz koje Sunce prolazi upravo za vrijeme kišnih mjeseci. Iznad Vodenjaka stoji Pegaz (br. 14); njegove tri sjajne zvijezde čine s najljepšom zvijezdom u Andromedi (br. 3) veliki četverokut. Iznad naše glave stoji Labud (br. 12) u najgušćem kraju Kumovske slame, koja se ovdje dijeli; jedan rukav odvaja u smjeru Zmijonoše (br. 30), a drugi ide preko Orla (br. 32) te se spušta prema Strijelcu (br. 34) i dalje. — Početkom mjeseca kolovoza pojavljuju se na zviježđu Perzej krijesnice, Perzeide zvane.

— str —

MISLI VELIKIH LJUDI.

Sa svakom godinom našega života otpada po jedan dio onoga blistavila, kojim nas je ispunjavala mašta od djetinjstva u djelu i znanosti, u dokolici i umjetnosti. Nesretan je onaj, koji se kitio tuđim perjem i krivim draguljima, no trostruko je sretan, komu je istina nakit, i kome u srcu ključa vrelo sućuti.

Johann Gottfr. Herder, njemački pjesnik (1744.—1803.).

—lj—

AFORIZMI VALDEMARA BONSELSA.

(* 1881. u Ohrensburgu)

1. Prava zajednica ne može biti među onima, koji zajedno gledaju dolje, nego samo među onima, koji zajedno uzdižu poglede.

2. Samo se u borbi može da dobiva, pa i onda, kada se gubi bitka.

3. Dobrota zbog slabosti napola je zloća.

4. Bolje je bdjeti u pustinji, nego spavati u raju.

5. Značajka je svake istinske strasti, da najmanje štedi svoga nosioca.

Preveo: **Branko Bindek.**

BAN JELAČIĆ I GODINA 1848.

Ljetos se navršilo osamdeset godina, otkako je hrvatski ban Josip Jelačić poveo tada tako oduševljenu vojsku protiv Madžara.

I doista se može reći, da su čete, koje je opremio i oskrbio sam hrvatski narod, u času, kad su stupile na dravski most kod Varaždina, bile u potpunom smislu hrvatska narodna vojska. No nesreća je htjela, da je hrvatski narod kao uvijek, otkako je izgubio svoju narodnu dinastiju, i ovaj put gubio glavu za drugoga, potpuno uvjeren, da se radi o njegovoj sreći i budućnosti. Pa ipak nije bilo tako! Hrvati su ono isto dobili »za nagradu, što su buntovni Madžari dobili za kaznu«: Bachov sistem — progone, sputavanje, germanizaciju.

Glavni pak predstavnik onoga, za jedan malen narod, kao što je hrvatski, doista velikoga pokreta bio je ban Jelačić, čije ime je proslavila i narodna pjesma, a čiji spomenik resi grad Zagreb, prosvjetno središte svih Hrvata.

Iako Jelačić hrvatskomu narodu nije izvojštio ni najobičnijih prava osim ukinuća kmetstva, a kamoli slobodu —premoć Austrije bila je silna —, ipak banu Jelačiću pripada slava, da je u ono carsko i vojničko doba nastupio kao potpun muž i junak.

Ima ih, koji kažu da je Jelačić trebao pristati uz Madžare? Konac bi bio isti, samo s tom razlikom, što bi bečka vlada bila mogla reći, da su Hrvati zaslužili Bachov sistem. Tko bi bio odolio ruskoj vojsci pod Paskijevićem!

Vremena prolaze, carevi se mijenjaju, carstva propadaju, ali narodi ostaju; pa je eto ostao i hrvatski narod, i ostat će, doklegod bude u njega jakih značajeva i junaka, kao što su bili: Jelačić, Gubec, Kvaternik, od kojih potonja dvojica doduše još ni danas nemaju spomenika, ali ih je hrvatski narod ipak dao.

Neka je svijetla uspomena njihova duboko usađena u srcu svakoga, komu je do budućnosti hrvatskoga naroda.

—lj—

JANKO JURKOVIĆ.

(1827. — 1889.)

Dne 31. ožujka ove godine proslavio je Hrvatski Sokol, prosvjetni odio, stogodišnjicu rođenja mnogo spominjanoga i rado čitanoga Janka Jurkovića.

Tom prilikom govorio je dr. Rudolf Horvat o svrsi prosvjetnoga rada u Hrvatskom Sokolu, a dr. Strašek o značenju najboljega hrvatskog humoriste Janka Jurkovića.

J. Jurković u prvom je redu poznat kao pisac humorističkih crtica, ali je on i svojim inim radom od velikoga značenja, pogotovu za hrvatsko sokolstvo, kojemu je posvetio tako reći čitav život, i u tome svome radu pokazao mnoge nove putove i vidike.

Kao pisac isticao se osobitim svojim stilom, te se može reći, da je »jedan od prvih hrvatskih stilista«. Osim toga je Jurković i »jedan od začetnika hrvatske pučke drame« (F. Marković).

Rodom Požežanin, sin bogate i vesele Slavonije, čovjek »široke duše« i zdrave prirode, kao i njegov zemljak Vilim Korajac, pisao je bistro i vedro. Uzeli koje mu drago djelo u ruke, osjećamo čitajući lakoću stila u lijepom narodnom govoru, koji je pun lakoga, nepretjeranoga ćaskanja, kako je to samo pravomu Slavoncu dano.

Zvanjem bio je Jurković nastavnik, profesor i učitelj u potpunom smislu riječi, koji je svojim prirođenim, nenaučenim načinom više učinio već toliki drugi sa svojim naučenim znanstvenim »metodama«. A tako je i pisao i djelovao u javnosti.

Najpoznatije mu je djelo »Ulomci iz lomna i kršovita života starovjerskoga pučkoga učitelja« (Pavla Čuturića). Osim toga spominju se i čitaju rado »Petakinja vina«, »Silom hajduk« i drugo. Od veselih igara valja spomenuti »Čarobnu bilježnicu«, »Pradjedovsku sliku«, »Kumovske neprilike«, »Izorani šaran« i »Imenjaci«. U žalosnoj igri »Smiljani« prikazan je događaj iz seljačkoga života.

Jurković je i pjevao; uspjela mu je komična pjesma »Kako su se zavadili psi, mačke i miševi«.

Od znanstvenih radova njegovih izišli su neki u Radu jugoslavenske akademije: »O narodnom komusu«, »O metafori našega jezika« i dr.

—lj—

MARIJA RUŽIČKA MARKIZA STROZZI.

O 60-godišnjoj proslavi umjetničkoga rada.

Svakako jedna od najjačih ličnosti, s kojom su povezane tolike uspomene i tradicije našega hrvatskoga zemaljskog kazališta u Zagrebu, jest Marija Ružička markiza Strozzi. Ona već unatrag 60 godina stoji na vrhuncu naše dramske umjetnosti, prkoseći vremenu i godinama, prema njezinim vlastitim riječima: »Tko je umjetnik od iskona, ne može da ostari, jer ga stvaralačka umjetnost uvijek preporađa i pomlađuje«. Ona i danas i pored odmakle dobi može da služi kao primjer našoj mlađoj glumačkoj generaciji, kako treba raditi za visoke ciljeve kazališta, kojemu u prvom redu mora biti svrha, da neposredno djeluje na općinstvo, t. j. da ga uzdiže, oplemenjuje i preporađa. Toj je svrsi Marija Ružička posvetila svoj dugi umjetnički život. Tijekom njezina 60-godišnjeg umjetničkog djelovanja ona je ostala uvijek na doličnoj visini svoga stvaranja.

Poput ostalih velikih umjetnica njezinoga doba Duse, Moderzejewska i dr. u svojoj prvoj mladosti iskusila je svu bijedu i sve poteškoće onih, kojima je namijenjena velika umjetnička budućnost, iskusila je i slavodobitno prebrodila silnom snagom svoje volje i svoga talenta.

Rodila se u Moravskoj u varošici Litva 1853. god. Još djetetom preseli se sa svojim roditeljima u Zagreb, gdje joj je otac bio namješten kao član kazališnoga orkestra, ali koji nažalost, u muževnoj dobi od 32 godine umre od prehlade. Marija ostane sa svojom majkom kao sušta sirota bez ikakvih sredstava u dobi od pet godina, prehranjujući se mršavom majčinom zaradom. U sedmoj godini uđe u školu milosrdnih sestara i za dvije godine svrši sva četiri razreda osnovne škole.

Kako joj se u to vrijeme stao javljati odlični glasovni sopran, uđe u desetoj godini u glazbeni zavod, gdje je odlično napredovala u pjevanju. Ali zbog nespretnosti njezina učitelja, koji je previše zahtijevao od mlade djevojčice, jednom prilikom napinjući svoje grlo, oboli na vratnoj upali i izgubi posvema svoj zvonki sopran.

Međutim i u toj nevolji, sreća ju je poslužila. Zapazi je pok. Josip Freudenreich, auktor **»Graničara«**, koji je

onda bio jedan od najglavnijih stupova našega kazališta uz Demetra, pogodi njezin vanredni dramski talenat, uzme ju pod svoje okrilje i nakon samih 6 nedjelja nauke i vježbe prepusti je teatru. Tako Marija Ružička nastupi prvi put na našem starom teatru 2. siječnja 1868.

Od toga dana minulo je već 60 godina. Za to dugo vrijeme ona je igrala u neko 600 komada i nastupala sa sve većim uspjehom neko 2000 puta. Tim se ne može pohvaliti nijedno svjetsko kazalište. Dana 2. ožujka ove godine naše kazalište je dostojno proslavilo njezin jubilej, da se tako bar djelomično oduži Mariji Ružički markizi Strozzi, koja ga je svojim velikim umjetničkim talentom proslavila u našoj domovini i po ostalom kulturnom svijetu.

Stj. I.

MAKSIM GORKIJ.

Najveći savremeni ruski pisac Aleksej Maksimović Peškov (č. pješkav), zvan Maksim Gorkij (* 1869. u Nižnjem Novgorodu) slavio je dne 26. ožujka ove godine svoj šezdeseti rođendan.

MAKSIM GORKIJ
(Prema crtežu S. Salšupina)

Već kao dječak morao je da iskusi svu gorčinu života. Sin siromašnih roditelja (otac tapetar) morao je sebi sam zarađivati kruh probijajući se kroz svijet, kako je mogao i znao. Najprije ga najmilo na jednom parobrodu kao sudopera, zatim je radio kao vrtljar, onda se dao u pekare, prodavače voća, pa željezničare i napokon postade odvjetnički pisar. U svim tim zvanjima mnogo je toga vidio i prepatio, pa nije čudo, da je i sam postao »gorak«, kao što mu je i život bio.

Ali je Gorkij i svašta naučio družeći se s ljudima iz najnižih slojeva, kao što su lučki radnici, prosjaci, skitnice i svakojaki drugi probisvijet, ili kako ih u Rusiji zovu »bosjaci« (bosjaki č. basjakí). Među ovima stekao je Gorkij ono iskustvo, koje mu je pronijelo ime čitavim svijetom. Bez toga iskustva ne bi bio kadar napisati svojih djela, barem ne takvih, kao što su »Trojica« (čitava studija o gradskom proletarijatu) i »Na dnu života« (opće poznata drama iz života najveće sirotinje i raznih propalica). Gorkij doista može izuzetno da zahvali svoju veličinu tome, što nije postupao prema našoj narodnoj poslovici: »Bolje se s boljim družiti no s grđim družiti«. —lj—

JAROSLAV ČERMAK.
(1831. — 1878.)

Ljetos su Česi proslavili pedetegodišnjicu smrti glasovitoga svoga slikara Jaroslava Čermaka.

Ime Čermakovo je i kod nas dobro poznato; njegove dvije slike »Ranjeni Crnogorac« i »Hercegovačko roblje« općenito su poznati ukrasi naših kuća. Original prve slike nalazi se u Štrosmajerovoj galeriji slika u Zagrebu.

Da je Čermak prikazivao i jugoslavenske motive — osim pomenutih dviju ima i drugih slika —, dolazi to odatle, što je slikar duže vrijeme boravio u Dalmaciji (1862.—1864.). Na kući u Srebrenom kod Dubrovnika, gdje je Čermak stalno boravio, postaviše Česi spomen-ploču svomu velikomu sinu s natpisom »Čermakov dom«. Dom taj služit će kao oporavilište čehoslovačkim umjetnicima i književnicima.

Česi se mogu punim pravom ponositi svojim slikarom, koji je u glavnom posvetio svoj rad slavnoj prošlosti češkoga naroda; o tome svjedoče mnoga remek-djela Čermakova, kao što su »Taborite brane klanac«, »Uoči boja na Bijeloj gori« i dr.

Blago narodu, koji se svojim diči! —lj—

ZLE OČI.

Od najstarijih vremena pa dodanas vjerovalo se i vjeruje se, da ima ljudi, u kojih su zle oči. To su oči, koje mogu ureći, t. j. samim pogledom nauditi. Ljude, koji imaju zle oči, zovu zloočnicima, talijanski: jettatore.

Zle oči mogu nauditi ljudima, životinjama i neživim predmetima (njivama, livadama, kućama itd.), pa da jedne, druge i treće očuvamo od zla, pišu se na vrata naših zgrada početna slova od imena svetih triju kraljeva. G(ašpar), M(elhior), B(altazar).

Zle oči mogu imati narodi, obitelji, pojedine životinje i pojedini ljudi. Šveđane zvali su Swinvolk, jer im oči »swinen«, t. j. trepere, začaravaju. Prema pisanju latinskih pisaca Plinija i Gellija bilo je u Iliriji i kod Tribala čitavih obitelji, koje su mogle ureći.

Po vjerovanju starih naroda od životinja ima za čovjeka najpogibeljniji pogled bajovna zmija brazilska (basiliscus regulus = mali kralj). Osim pogleda (baziliska pogled) ubija i njegov dah i njegova piska. Zato on obično u pričama pazi blago. Njegove su oči tako strašne, da on sâm pogiba od svoga pogleda, ako se ugleda u zrcalu. Vele, da žaba može opčarati neke životinje svojim pogledom; mali pauk opčarava žabe, pauk ptičar kolibriće, zmije opčaravaju ptičice itd.

U magičnu moć zlih očiju vjerovali su i neki znameniti ljudi, na pr. Aleksander von Humboldt. Sv. Augustin pripovijeda, da katkad i mala djeca imaju takve oči. Talijanski ministar Francesco Crispi nosio je uza se uvijek nekakav koralj, koji bi okrenuo prema onomu, koji bi ga neprijateljski gledao.

Vjerovanje u zle oči osobito je jako u Talijana, ali ga ima u većoj ili manjoj mjeri i u drugih naroda.

Jedna poljska narodna pripovijetka kaže, da su u nekoga oca bile zle oči, pa ih je on sam sebi izvadio, da ne škodi svome djetetu.

Ako u Italiji stanu stranci hvaliti malo dijete ili se diviti njegovoj ljepoti, mati ga brzo pokrije čim, da ga očuva od zlih očiju.

Za pape Pija IX. govorili su, da su u njega zle oči, pa su ga se ljudi bojali. Grof Crinalli, koji je g. 1868. određen za austrijskoga poslanika kod Vatikana u Rimu, odgađao je, što je dulje mogao, da ne preda svoje akreditive u Vatikanu, ali je na kraju krajeva ipak jedamput morao to učiniti. Dva dana iza toga udarila ga je kap. Slično se desilo i kardinalu Andreji, koji se je omrazio Piju IX. zbog svojih političkih nazora. Dva dana poslije audijencije, u kojoj se je pokušao opravdati, umro je nenadano. I papa Lav XIII. bio je po mišljenju Talijana jettatore (zloočnik), jer je za njegova pontifikata umrlo mnogo kardinala.

Zloočnik bio je Jacques Offenbach. Koju bi pjevačicu on pohvalio, ta bi doskora stradala: ili bi izgubila glas ili bi je stigla kakva mu drago nesreća. Kad bi se izvodile Offenbachove operete, često bi došlo do kakvog nesretnoga slučaja. I bečki Ringtheater izgorio je prije nekoliko decenija, baš kad se je prikazivala njegova opera: »Hoffmannove priče«. Bilo je ljudi, koji su vjerovali, da i samo spominjanje njegova imena donosi nesreću, zato se francuski glazbeni kritičar Théophile Gautier nije nikad usudio, da u svojim kritikama spomene Offenbachovo ime.

U početku drugoga francuskoga carstva bio je u carskoj operi u Parizu angažiran pjevač Massol, za kojega su njegovi protivnici govorili ,da ima zle oči. U jednoj Halévyjevoj operi dolazi tako zvana kletvena arija. Kad ju je Massol pjevao gledajući prema propisima k nebu, pade jedan mašinist, koji je gore s jedne grede slušao pjevanje, i osta na mjestu mrtav. Iza dulje vremena pjevao je Massol opet tu ariju. Sad nije gledao gore, nego je gledao u orkestar. Istom on ispjeva ariju, a kapelniku se smuči, i moradoše ga odvesti kući. Za tri dana bio je kapelnik mrtav.

Kad se je i treći put pjevala opera bilo je kazalište rasprodano, jer se je općinstvo htjelo uvjeriti, da li će kletvena arija i opet imati svoju žrtvu. Massol je već i sam počeo vjerovati, da su u njega zle oči, pa je pjevajući kletvenu ariju gledao u jedinu praznu ložu u kazalištu. da nikomu ne naudi. To je bila loža nekoga mladoga trgovca, koji se je spremao na dulji put, pa je zakasnio u kazalište. Unišao je u ložu baš u čas, kad je Massol pjevao kletvenu ariju. Za nekoliko dana umro je trgovac od kapi. Saznavši Massol za to, zarekao se, da ne će nigda više pjevati kletvene arije, i nije je više pjevao.

Od rđavih posljedica uroka od zlih očiju čuvaju se ljudi, već kako koji: bajanjem, zapisima, hamajlijama*) ili talismanima, položajem prstiju itd.

Vrlo se često nose hamajlije kao odbojno sredstvo i ustuk od uroka. Nosili su ih stari Egipćani, Kaldejci itd.

Od tih hamajlija jedna je tako reći homoeopatskoga značaja, jer se drži one: similia similibus curantur, klin se klinom izbija, t. j. ista stvar, što donosi uroke, može ih i otkloniti, zato je na njoj napravljeno oko, proti kojemu ustaju različne životinje. Takvo se oko nalazi naslikano na štitovima, oružju, posudama, kućnim zabatima itd. Većina hamajlija prikazuje nešto gadno i strašno, da tim suzbiju posljedice zlih očiju. Amo idu hamajlije s Gorgoninom glavom ili s glavom koje divlje zvijeri. Od uroka mogu očuvati različni znakovi i slova — zato mi i pišemo početna slova svetih triju kraljeva: G M B, da odbijemo zlo od čeljadi, životinja i stvari. Mogu i različne kretnje tijela imati ovakvo odbojno (profilaktično, apotropno) značenje. Ovamo idu naročito zatvorena ruka ili pest, pa onda palac utisnut među srednji prst i kažiput, za koju kretnju se u znanosti upotrebljava talijanska riječ: la fica (smokva), a i kod nas se kaže: pokazati nekomu figu.

Zgodnu stvarčicu pripovijeda Janko Jurković u svojim »Tuskulanijadama«. Pošao, da školske praznike u miru Božjem provede sa ženom negdje na selu. Smjestio se u nekom stanu na Dunavu, gdje je mužem, kućom, a i Jurkovićevima upravljala Bara. Pisac među ostalim priča i ovo:

— Naša Bara imala dvije koze, i evo ih upravo u dvorište dobro pašnih i nabrekla vimena. Uto iziđe ona s muzlicom iz kuće i ode da ih podoji. Mi se dvoje u zao čas prikučimo da gledamo. Rekoh u zao čas; jer čim mi tamo, a ona jednom rukom doji, a drugom nam iza leđa pokazala figu te će: »U ovo — veli — gledajte, a ne u moje koze!« S toga pozdrava nađemo se u čudu, ali nam ne bijaše druge, već se okrenuti i otići. Tek poslije doznademo, da se Bara bješe pobojala, da joj ne ureknemo koze. —

Sad da se zapitamo, što je zapravo s tim zlim očima, i mogu li one nauditi?

Vjerovanje u zle oči jedna je od mnogih vrsta praznovjerja, što ga nalazimo još uvijek u velikoj mjeri kod prostoga naroda, a katkad i kod inteligentnijih ljudi. (Kartaši n. pr. redovito ne vole »kibica«.) Često se pukom slučaju pripisuje neka veza sa zlim očima: slučajno se dogodilo to i to u nekoj labavoj vezi s Offenbachom, Massolom, Leonom XIII., pa su praznovjerni ljudi odmah iz toga stvorili zaključak, da i oni imaju zle oči. Kadšto može autosugestija da skrivi nesreću. Tako bi se možda dala tumačiti smrt onih, koji su stradali od tobožnjih zlih očiju pape Pija IX., ako i tamo nije po srijedi i opet puki slučaj. Najposlije, pod dojmom vanjske sugestije možemo mi kojiput nenadano skrenuti s pravoga puta, kojim smo već pošli, i udariti pravcem, koji može dovesti i do nesreće. **B. J.**

*) Hamajlija (grč. probaskamia, lat. fascinum, amuletum) dolazi od arapske riječi hamâlet od od hamal: nositi. Od istoga je korijena i riječ hamal: nosač, Dienstmann.

ALBRECHT DÜRER.

(1471. — 1528.)

Dne 6. travnja ove godine navršilo se četirista godina, otkako je umro najveći i najmnogostraniji njemački umjetnik Albrecht Dürer iz Nürnberga.

Četiri jaka talenta pojaviše se u isto vrijeme u 16. stoljeću, savremenici u potpunom smislu riječi, koji su prema svojim sposobnostima doista mogli proslaviti njemački narod pred čitavim svijetom: Albrecht Dürer, Matthias Grünewald, Lukas Cranach i Hans Holbein.

Prilike onoga vremena bile su takve, da su već kao mladi slikari radi neshvaćanja i javnosti i onih, koji su bili zvani, da ih podupru, u najboljim svojim godinama što malaksali (Grünewald, Holbein) što pretjerivali u radu, samo da se zaradi (Cranach, donekle i Dürer). Zato se tuži Heinrich Bergner u svojoj knjizi »Grundriss der Kunstgeschichte«: »Ako slikarstvo može biti osobito ogledalo svoga vremena, to je ono vrlo malo dalo (u 16. vijeku), te se može reći, da su najpozvaniji, Dürer i Holbein u prvom, Grünewald i Cranach u drugom redu, svaki na svoj način, mnogo ostali dužni našemu (njemačkomu) narodu«.

Svakako je Dürer među njima bio najdarovitiji, koliko se može prosuditi po njegovu mnogostrukom radu, koji je znao i dobro unovčiti (njegova žena), tako te je mogao

A. DÜRER: USKRSNUĆE.

bezbrižno živjeti i slobodno stvarati. Radio je u drvu, bakru i bojama. Od mnogobrojnih njegovih djela među najpoznatija i najbolja pripada »Bičevanje Kristovo«, »Bogorodica s ptičicom« i »Uskrsnuće«.

ŠPORT.

PUTOVANJE I LJUBAV PREMA DOMOVINI

»Upoznajmo se, pa ćemo se znati i više štovati, a po tom i iskrenije ljubiti majku svoju zajedničku domovinu — Hrvatsku«.

Lijepo je rekao mudrac Kasiodor: Ništa nije tako ružno, kao u svojoj domovini biti tuđinac. Tko domovine svoje pravo ne poznaje, taj je i ljubiti ne može, a tko je ne ljubi, taj je i služiti ne može.

Svakomu je dužnost da upozna ljepotu i veličinu svoje domovine, ne iz knjiga i časopisa, već vlastitim iskustvom. Omladina je osobito pozvana, da upozna rodnu grudu, jer će je samo tako moći iskreno da ljubi i da radi za njezin procvat. Nama se đacima pruža lijepa prilika, da se za vrijeme školskih praznika damo na put.

Ja sam prošlih praznika proputovao lijepi dio naše hrvatske domovine. Uputio sam se iz Jastrebarskoga s ugodnim i prijaznim društvancem u Dalmaciju. Putovali smo vlakom do Lovinca u Lici, kamo smo prispjeli u sedam sati u jutro.

Zaista divna li je naša kršna Lika. Oko podne krenuli smo na najveličanstveniju planinu naše lijepe hrvatske domovine: Velebit, s kojega je pukao krasan vidik na naše divno Hrvatsko Primorje. Daleko u magli pokazala nam se Učka; činila nam se tako tužna i nevesela kao da plače za našom odvojenom braćom. Od zanosa otkrivene glave zapjevasmo uzvišenu hrvatsku himnu:

»Lijepa naša domovino«.

Sa kršnoga Velebita spustili smo se do Zrmanje i parobrodom ušli u ono plavo Jadransko more. Naša milovidna dalmatinska obala urešena je bijelim gradićima i optočena ubavim otocima, koji se kao biseri nižu jedan do drugoga i odrazuju u prekrasnoj Adriji. Prvi sam puta osjetio neizmjernu ljepotu našega hrvatskog mora i kršne Dalmacije. Dok sam promatrao taj veličanstveni prizor, iz duše mi se k nebu uzvinula zahvalna molitva: Hvala ti, Bože, što sam Hrvat i što si mi dao za postojbinu toli krasnu domovinu.

Tko svoje domovine ne poznaje, nije dostojan da bude njezin sin; samo putovanjem i proučavanjem njizinih ljepota možemo ju istinski i svijesno ljubiti. Još jednom na odlasku sa zahvalnim sinovskim pogledom oprostih se riječima: »Da si mi zdravo milo moje adrijansko more, naše i hrvatsko. Ne boj se! Mi te ne damo lijepa naša domovino«.

Radoslav Rade, gimnazijalac.

KNJIŽEVNOST.

»Napredak«, glasilo hrvatskoga kulturnog društva »Napredak« u Sarajevu, donosi u 4. broju uvodni članak o »25-godišnjici Napretka i legiji hiljade«.

Svima nam je poznato, od kako velikoga je značenja po Hrvate, napose bosansko-hercegovačke, ovo kulturno društvo. Doista je »Napredak« od postanka svoga pa sve do danas, dakle kroz punih 25 godina, časno vršio svoju lijepu zadaću, podupirući materijalno i moralno učenike srednjih i visokih škola te brinući se za odašiljanje hrvatske omladine na zanate, kao i namještanje njezino u trgovini. Tako je eto njegovim trudom i požrtvovnošću bosanskih Hrvata uopće školovano dosada preko 5000 učenika visokih i srednjih škola i namješteno oko 1300 naučnika.

Ali je »Napredak« proširio svoje djelovanje i preko bosansko-hercegovačkih granica, osobito poslije rata, tako te se može reći, da stoji danas kao duševni vođa na čelu svih hrvatskih prosvjetnih društava, koje on po mogućnosti i materijalno podupire.

Osim vlastite palače u Sarajevu, u kojoj se nalaze društvene prostorije, hrvatska čitaonica i druga hrvatska društva, posjeduje »Napredak« još i dva konvikta: Konvikt »Kralja Tomislava« u Sarajevu i »Kralja Petra Svačića« u Mostaru, kao i dva vlastita doma u Vitezu i Alipašinu Mostu. Napretkova knjižnica broji oko 10.000 knjiga.

Da »Napredak« izmogne potrebna sredstva za proširenje svoga prosvjetnoga rada, pokrenuli su bosanski Hrvati »Legiju hiljade«, to jest da se nađe tisuću ljudi, koji će »Napretku« darovati po 1000 dinara, odjednom ili u obrocima. Ovaj veliki dar bit će znak povjerenja prema nada sve zaslužnome društvu kao i znak vjere u sigurnu i bolju budućnost hrvatskoga naroda. Pa kako se već dosada javilo oko trista nesebičnih rodoljuba, ima čvrste nade, da će se naći još potrebni broj darovatelja, koji će na dan proslave — 8. i 9. rujna — zasvjedočiti, da još ima Hrvata, koji vjeruju u budućnost svoga naroda.

Stavljamo na srce našoj omladini, da preko velikih praznika vode o tom brigu i da svakom zgodom podsjete svoje prijatelje i znance na dužnost, koja treba da nam je svima sveta. —lj—

HRVATSKE PRIČE OD IVANE BRLIĆ-MAŽURANIĆ U AMERICI.

Poznato je, da su hrvatske priče od Ivane Brlić-Mažuranić prevedene i na engleski jezik, te izašle u jednakom izdanju kao i one u Matičinom izdanju. Tamo je jedno žensko društvo za uzgoj djece u Clevelandu iznijelo jednu od tih priča i to »Striborovu šumu« kao pantomimu, koju su djeca prikazivala s vrlo lijepim uspjehom. Tajnica je toga društva pisala vrlo ljubezno pismo gđi Fany Copeland u Ljubljanu, koja je prevela te priče na engleski. Ujedno je gospođa tajnica zaželjela još više takvih hrvatskih priča te igara, da ih uzmogne tamo predstavljati te razviti dramatsku stranu svoga rada.

Dr. B.

ZABAVA I ŠALA

CIGANIN U SVATOVIMA.

Ženio neki seljak svoga sina. Uoči dana, kad je imala biti svadba, skupi on neke svoje znance, koji će biti kao poslužnici, da se s njima dogovori: što tko ima raditi; mora sve biti u redu, da svatovi budu zadovoljni. Običaj je, da svatovi nemaju nikakvoga posla, osim vršiti dužnost, koja im pripada po njihovu mjestu u svatovima. Zato eto mora biti i drugih uzvanika, koji nijesu pravi svatovi, a imaju paziti na red i »prâve« dvoriti.

Naravno, među takvima se često desi i ciganin, pa je eto i ovamo došao. Zadovoljan je, da mu se bilo kakav posao dodijeli, a ne će, veli, uklanjati se ničemu, radit će, što mu god šaka dopane.

»Tko će sutra paziti u kuhinji, da se kolači pravo razdijele«? upita domaćin.

»Ja ću gospodaru«, brzo će cigo, »brojiti znam dobro«.

»Tko će meso peći i paziti, da ne izgori?«

»Ja, gospodaru«, doskoči cigo, »naučio sam vatru ložiti, pa mi dim ne škodi«.

»Tko će donositi vino iz podruma i paziti, da ga ne bi nestalo?«

»I to ću gospodaru«, opet će brže ciganin pogladivši si brk, »dobro posuđe čuvati znadem, da se ne polupa, naučio me ćaća, još kad me malenoga po vodu slao«.

»Tko će drva cijepati i konje hraniti?« pita dalje domaćin.

»Braćo, sad govorite vi, ja sam govorio dosta; razumjet ćete, da ja ne mogu sve...« **A. Vujnović.**

TKO BOLJE LAŽE?

Dva se prijatelja oklade, tko će od njih bolje lagati. Onaj, koji je slabiji lažac, plaća drugome pedeset dinara.

Prvi će dakle da pokuša sreću ovako:

— Sjedio sam u jednom kazalištu, kad usred predstave bukne požar. Budući da sam gledao u oči sigurnoj smrti, živo sam sebi zaželio krila. I gle, meni za tili čas porasla krila; dignem se i odletim spasivši goli život.

— Daj novce! — reče drugi.

— Kako? Zar to nije najveća laž, što može biti?

— Nije, — odvrati drugi — jer ja sam te vidio letjeti.

Ilse L. Herzl.

ODGONETKE.

Br. 4. I. Lijepa naša domovino... itd. — II. 1. 30 god.; 2. 135 dinara; 3. prije 30 god. — III. Osijek, Monoštor, Lurd, Antun, drama, Ivan, Nantes, Apatin: Omladina. — IV. Djed otac i sin. — V. Kremen, otoman, Libija, ogrtač, Milica, Angora, Nikola: Koloman. — VI. Osip, amen, kolo, vila, glad, glib, onda, atom: Omladina. — VII. Treba od preostalih žigica složiti štampano: PET. — VIII. Sklana braća nove dvore grade, a neskladna stare razgrađuju. — IX. Mir, Ana, top, Ivo, jod, Ana, gar, uho, Bog, Eca, car: Matija Gubec. — X. 1. Našice, 2. Budva. — XI. 1. Prednost, 2. Prijelaz. — XII. Glasna, jasna, od pameti... itd. — XIII. Lion, Oleg, kolo, Kiel. — XIV. Mostar, Italija, Sava, Segedin, Argentina, Santander, Odesa, Lasinja, Eufrat, Mosor, Nantes, Ivančica, Smederevo: Missa solemnis.

Br. 5. I. Kobac, kolac, kosac, kotac, konac. — II. Mate Mati kaže, da je matematika vrlo težak predmet. — III. I ko svoju zemlju ljubi... itd. — IV. Vodoravno: ep. se, li, moj, on, ukor, Hrvat, Arko, Sombor, istina, Ž. I., Balkan, antena, ta, Ira, kaos, kolo, tvu, snop, tiara, drug, ona, as, os. — okomito: **Beludžistan, Šenoa** August, pik sova, sok, mr., ja, os, rob, oblak, hrast, Tinka, Otelo, Ana, Ra, mak, oko, sto, ino, lan, tvu, aoh, tri, Io, Ra. — V. 1. Vol — lov, 2. mir — Rim. — VI. Omišalj, Mitrovica, Libija, arsen, Daruvar, Irena, Nubija, Albanija: Omladina. — VII. I. Sir—i—ja, 2. Duvno — davno. — VIII. Ilirci, vruć, as, rana, Klek, Cu, Ilok, knut, Poljska, Rebeka, valovi: Ivan Kukuljević. — IX. Glava, slava, lava, Sava, kava, Java. — X. Ne pita se, ko se kako krsti, no čija mu krvca grije prsi, čije l' ga je zadojilo ml'jeko. — XI. Kinovlasnik.

Br. 6. I. 1.5. — II. U laži su kratke noge. — III. Mađar, puh, Paris, bor, Japanci, Vardar, tenis, top, jelen, Sudan: Đuro Arnold. — IV. Nije majka rodila junaka, što je majka Kraljevića Marka. — V. Dubrovnik, ubod, brod, rob, obod, vuk, Novi, ibrik, krivo: Dubrovnik. — VI. Dok je srca, bit će i Kroacije. — VII. Žuna, kuna, junac. — VIII. Šipak, Ibar, roda, Ivo, trista, emir, Oton, Mlava, lasta, aroma, Drina, imetak, novčar, Ukrajina: Širite Omladinu. — IX. Vodoravno: 4, 5, 8, 6, 7, 9; 8, 9, 7, 5, 4, 6; 6, 4, 5, 7, 9, 8; 9, 7, 6, 8, 5, 4; 7, 8, 4, 9, 6, 5; 5, 6, 9, 4, 8, 7.

Br. 7. I. Selo emir, Lima, orah. — II. 1. Smrznuta. 2. Puž, jer nosi svoju kuću. — III. Ruka, rijeka, raka, rika. — IV. Tri, rak, puška, Ivan, muha, inje, Rajna. — V. Nema nikad sreće bez božjeg blagoslova. — IV. 1. Vratar veli da je vatra. 2. Radio sam radio, pa sam se naradio. 3. Ante veli, da gori Etna. 4. Drva su iz Drvara. — VII. Mostar, Vrbas, Višegrad. — VIII. 1. Andrija Kačić Miošić. 2. Radiši Bog pomaže. 3. Lombardija. — IX. Sjena. — X. Vodoravno: 8, 10, 9, 7; 7, 9, 10, 8; 10, 8, 7, 9; 9, 7, 8, 10.

ODGONETAČI.

Antun Vujnović, Madžari (br. 7. IV. V. X.). — Stanko Smičić (?), Komarnica (br. 7. I. II. IV. V. IX. X.). — Vjek. Maštrović, Osijek (br. 6. I.—VII.; br. 7. I. II. IV. V. VII. X.). — I. J. A. S. (br. 7. I.—X.). — Egon Schwartz, Rety i Marčelja, Zgb. (br. 5. V. VI. IX; br. 6. V. VI. VII; br. 7. I.—V. VII.—X.). — Simo Uzelac, Vrhovine (br. 7. I.—X.). — Veljko Novak, Zgb. (br. 7. I.—X.). — Viktor Stunković, Zgb. (br. 7. II—V. VII. X.). — Mijo Mutzhaus, Valpovo (br. 7. II. IV. V. VII.). — Leon Stanković, Bakar (br.

7. VII. X.). — Ljerka Planer, Osijek (br. 7. I—X.). — Ante Mihić, Gospić (br. 5. I—XI; drugi put pišite crnilom i uopće urednije). — Ljerka Grünberg (br. 6 I. II. VI. VII; br. 7. I. II. V. VII. X.). — Krešimir Žilić, Osijek (br. 7. II. III. V. VII. X.). — Vladimir Gazdik, Zgb. (br. 5. I—III. V—VII. IX; br. 6. I—IX.). — Josip Blažević, Sušak (br. 6. I—IX.) — Zlatko Cirković, Bakar (br. 6. I—IX.). — Slava, Božena, Vera, Mira, Gospić (br. 7. I—V. VII. IX.). — Ružica Turković, Petrinja (br. 7. I—X.). — Zlatko Gašparović, Zemun (br. 4. I—XVI.; br. 5. I—IV. VI—XI.; br. 6 I. II. IV—VIII.; br. 7. I—X.). — Irena Špančić (br. 4. I. II IV. IX. X—XIV; br. 5. I—III. VI. VII. IX. XI.; br. 6. I—VII. IX.). — Marijan Čmelić, Božjakovina (br. 8. I—VII. IX.). — Veljko Novak, Zgb (br. 8. I—IX.). — Božidar Prlić, Zgb. (br. 8. I—IV. VII—IX.). — Zlatko Cirković, Bakar (br 7. I—V. VII. X.). — I. Hermann, Požega (br. 8. I. IV. V. VII. IX.). — Zdenko Ferić, Sisak (br. 8. I. II. IV—IX.). — Rozika Kocijan, Križevci (br. 8. I—VII. IX.). — Stanko Smičić, Komarnica (br. 8. I—IV. VI—IX.) — Miroslav Gregorović, Petrinja (br. 7. I—V. IX. X.). — Mladen Stahuljak, Zgb. (br. 8. I—IX.). — Đuro Allegretti, Zgb. (br. 8. I—IX.). — Ivan Dračko, Požega (br. 8. IX.). — Nikola Špoljar, Valjevo (br. 8. I—IX.). — Eduard Osterbman (br. 8. I—VII. IX.). — Vlad. K. Bella (br. 8. I. II. IV. V. VIII. IX.). — Viktor Stunković, Zgb (br. 8. I—VII. IX.). — ?? (br. 8. I—IX.). — Vinko Ljubešić, Vel. Gorica (br. 8. I. II. IV. V. VI. IX.). — Željko Vrkljan, Gospić (br. 8. I—IV. VI.). — Jovan Eremić, Gospić (br. 8. I—IX.). — Štefica Kolak, Gospić (br. 8. I—IV. VI. VIII. IX.). — Marica Mažuran, Gospić (br. 8. I—V. VI. IX.). — Krešimir Matanović, Petrinja (br. 6. I—VII.; br. 7. II—V. VII X; br. 8. I—IX.). — Jakov Poša, Šibenik (br. 8. I—IX.). — Bruno Janeš, Petrinja (br. 6. I—VIII.; br. 7. I—X; br. 8. I—IX.). — Karlo Pavelić i Dušan Bogić, Gospić (br. 8. I. III. X.). — Mato Pintao, Donji Miholjac (br. 8. II. IV. IX.). — Zlata Krešić, Livno (br. 8. I. II. IV. IX.). — Rajčević i Eremić, Zgb. (br. 8. I—IX.). — Nevenka Peleš, Pleternica (br. 8. I. II. IV—IX.). — Branimir Antonović, Zgb (br. 7. I—V. VII. IX.; br. 8. I—IX.). — Josip Alić, Zgb (br. 6. I—IX.; br. 7. I—V. VII. X.; br. 8. I—IX.). — Ratko Radica (br. 8. II. IV.).

I. DOPUNJALJKA.
(Mladenka Marić)

z					Grad u Jugoslaviji
	z				Kontinent
		z			organ
			z		Vrsta pjesništva
				z	Grad u Francuskoj

II. SKRIVAČICE.
(Rozika Kocijan)

1. Tko to rano pjeva? (Gdje?)
2. Baka rado daje jabuka. (Gdje?)
3. Stao je bos na trn. (Gdje?)
4. U zanatu zla nema. (Gdje?)
5. Košara je voća puna. š=s (Gdje?)
6. Milan se kupao u rijeci. (Kojoj?)

III. RAČUN.
(Ivan Ilić)

Netko upitan koliko mu je godina, odgovori: »Za tri godine bit ću četiri puta stariji, nego što sam bio prije devet godina«.

IV. BROJČANICA.
(Miroslav Gregorović)

Ispuni gornje četvorine brojevima 7, 11, 12, 14, 21 tako, da zbroj svih brojeva vodoravno, okomito i dijagonalno iznosi 65.

V. GEOGRAFSKA SLOVČANICA.
(Dragica Štromar)

Od slogova: bar, ci, ći, čka, dal, gr, i, ja, ka, li, ma, na, no, ro, u, ulm, vi — treba sastaviti riječi:

1. Država
2. Mjesto u Njemačkoj
3. Gradić u Primorju
4. Pokrajina
5. Rijeka
6. Kraj u Hrvatskoj
7. Rijeka

Početna slova od 1—8 daju prezime dubrovačkoga književnika.

VI. MAGIČNI KVADRAT.
(A. Jutt)

A	A	A	A	A	?
A	A	A	A	A	žensko ime
C	G	I	I	K	rimski povjesničar
R	R	R	R	Γ	pokrajina u Grčkoj
T	T	T	T	T	?

Sastavi od zadanih slova okomito i vodoravno iste riječi.

VII. ŠARADA.
(Lucie S.)

Ptica sam ti selica,
A i dobra pjevica.
Promijeniš li prvo slovo,
Ruska sam ti rijeka ja.
Mijenjaš li me pako dalje,
Životinja pustinjska sam.
Digni prvo slovo sad,
Žensko sam ti ime tad.
A da ti je lakše znati,
Tako mi se zvala mati.

VIII. DOMIŠLJALJKA.
(Dane Rajčević)

Što to znači, kad naš veznik
Američku spaja rijeku
Sa španjolskim znanim gradom?
Domišljati nek mi reku.

IX. REBUS.
(Ljeposava Budanko)

h
R R R R R + ca   K r m   h p h
h

X. BROJČANICA.
(Ljudevit Flegar)

Ispuni ove kvadrate brojevima 100, 150, 200, 250, 300, tako da svaki vodoravni, okomiti i dijagonalni zbroj iznosi 1.000!

XI. BROJČANICA.
(D. K. Gica)

8 11 2 12 11	Rijeka u Njemačkoj
11 5 6 2 11	Kontinent
7 13 14 12 11	Provincija u SHS
6 8 11 12	Visočje u Aziji
12 13 3 11	Račun
10 13 12	Španjolski gospodin
8 16 14 6 2 11	Evropska država
11 3 1 12 11	Glavni grad evropske države
12 6 17 13 3 6 12	Otrov
11 4 1 3	Sablast
3 11 2 12 11	Ne povjeri se svakomu
18 6 19 11 20 11 2 11	Gora u Aziji
3 16 12 6 14	Država u Africi
11 14 8 11	Arapsko pleme
21 6 7 8 11 20 3 11 8	Posjed Engleske
13 7	Rijeka u Sibiriji
8 6 19	Evropski velegrad
1 10 1 12	Raj

Brojevi prvoga reda odozgo dolje daju ime poznatoga indijskog pjesnika.

XII. ISPUNJALJKA.
(Branimir Antonović)

I.

suglasnik
zvijer
dio svijeta
zabava
veznik
grad u Grčkoj
nije star
suglasnik

II.

Od I. do II. daje valjano ispunjeno ime velikoga vladara.

XIII. LOGOGRIF.
(Z. Vigato)

Čitaš li me sprijeda,
Brdo sam ti tada.
Čitaš li me straga,
Ime sam muškarca.

XIV. LOGOGRIF.
(Stanko Smičić)

Sa »ž« sam ptica pjevica,
Sa »k« sam ko vjeverica,
Sa »j« i još mi »c« pridodaj —
Hajd na vašar, pa me prodaj!

XV. ŠALJIVA PITANJA.
(Mijo Mutzhaus)

1. Zašto puž ide polagano?
2. Čime svršava vječnost?
3. Koji konj vidi sprijeda kao i straga?
4. Zašto ne mogu dva dana slijediti jedan za drugim?

XVI. SKRIVAČICE.
(Srijem. Zmaj)

U vrtu je životinja. (Koja?)
Vidio sam stare prijatelje. (Koliko?)
Prebio je ruku padom u rijeku. (Koju?)
Uzeo sam repe, trave i žita od prijatelja. (Kojega?)

XVII. ISPUNJALJKA.
(Josip Blažević)

I.

grad u Vojvodini
ruje zemlju
?
vratima barata
biljka
II. tropska životinja
latinsko ime za kovinu
pridjev
?
čovjek bez života
izvor Save

III.

XVIII. LOGOGRIF.
(Veljko Novak)

Sa »z« života nema,
Sa »m« se noć sprema,
Sa »b« je mnogom drag,
Sa »f« ga treba svečar,
Sa »k« me ima šestar,
Sa »t« ostavljam znak.

XIX. ZAGONETNI RAČUN.
(Veljko Novak)

Dvadeset osoba je radilo na jednom poslu i svega zaradilo dvadeset dinara. Među radnicima je bilo muškaraca, žena i djece. Muškarac je svaki dobio 3 dinara, žena 2 dinara, dijete ½ dinara. Koliko je bilo muškaraca, žena i djece?

XX. BROJČANICA.

(Marijan Pajkuric)

Brojeve 1, 2, 6, 6 postavi tako da dobiješ zbroj 15 okomito vodoravno i dijagonalno.

XXI. SASTAVLJAČICA.

(Toma Smojvir)

Od ovih slovki načini riječi, kojih početna sloba daju ime i prezime hrvatskoga pjesnika, a dočetna slova daju jednu njegovu pjesmu:

a, a, ba, bus, den, e, gu, haj, ka, ka, kli, krs, ma, ma, nim, o, ov, pag, pti, ra, ral, re, san, šang, ta, u, us, zon:

1. sudište u staroj Ateni,
2. evropsko gorje,
3. raste na starom drvetu,
4. kršćanski blagdan,
5. okrepljuje čovjeka,
6. rusko ime,
7. kitajski grad,
8. put Zemlje oko Sunca,
9. vrst oblaka,
10. podjeljuje se zaslužnim ljudima,
1. mitsko biće.

XXII. PITANJE.

(Vladimir Popović)

Ja znam, da sam često puta
Kome maglena i mračna;
Ali misli, pa ćeš vidjet',
Da sam prozirna i zračna.

Drukčijeg sam uv'jek kova,
Katkad teška, katkad laka.
Hajde druže, sad pogodi,
Koje ime nosi baka.

XXIII. SLOVČANKA.

(Kazimir Zipper)

I.

godišnja doba
zanatlija
stajaća voda
žensko ime
nametljiva životinja
mjera za papir
vjetar
ima riba
muško ime

II.

Od I.-II. ime hrvat. pisca.

XXIV. SKRIVAČICE.

(Vladimir Jurčić)

Dužnost komesara je voditi red. Gdje?
Pecari brodske pecare otišli su u drugi grad. Kamo?
Baba Karolina je otputovala. Kamo?

XXV. LOGOGRIF.

(Antun Vujnović)

1. Sa »m« sam drago ime vama,
Sa »k« sam rijeka med gorama,
Sa »t« ak' me rado nemaš,
Tad me tjerat' svijećom trebaš.

XXVI. LOGOGRIF.

(Branimir Antonović)

— Mene ima kuća svaka,
Bogatog i siromaka. —
— Zamjenjujem mnoga lica,
Kada nema imenica. —
Sad na kraju riječi spoji,
Učitelj grčki bit ću koji.

XXVII. LOGOGRIF.

(Vladimir Jurčić)

Sa b kod ljudi malo vr'jedim,
Sa d sve ja ljude slijedim,
Sa J ja sudbe nosim gnjev,
Sa k sam epa nekog pjev,
Sa r sam bio jednak keru,
Sa s sam zvjerka na sjeveru,
Sa z me srpom zrelu beru.

XXVIII. GEOGRAFSKA BROJČANICA.

(Lucie S.)

I.

1	2	3	4	5	6	7	8		Škotska
9	10	7	11	10	9	10			Poljska
7	12	13	13	1	7	2	10	14	Nizozemska
12	15	16	17	12	7	2			Engleska
18	10	7	3	19					Francuska
16	12	17	3	20	10				Bugarska
15	7	3	16	13	10	4	3	10	Norveška
3	4	4	16	5	7	6	21	15	Austrija
8	7	10	4	10	2	10			Španjolska
7	10	9	1	4	10				Italija
10	13	1	4	10					Grčka
2	6	5	22	3	4				Irska
12	16	3	20	1	15				Jugoslavija
9	1	4	1	19	3	10			Italija
3	14	12	13	16	15	3			Jugoslavija

II.

Od I.—II. daje »Evropski gradovi«. — Sa strane su države, u kojima se gradovi nalaze.

XXIX. PALINDROM.

(Veljko Novak)

Čitaš li me sprijeda dobro,
Dobit ćeš ima grada.
Čitaš li me straga, pobro,
Žensko ime sam ti tada.

XXX. BROJČANICA.
(Stj. Banek)

a) 1 2 3 4 5 je otišao u 321
b) Kuma 1232 je iz 3212

NAGRADE.

Radi neizvjesnosti i nesigurnosti, kao i drugih zapreka (zabrana raspačavanja na nekim zavodima), od kojih je naša »Omladina« ljetos pretrpjela znatnu štetu, dijelit će se nagrade samo u knjigama. Budu li se prilike do godine promijenile, pa će »Omladina« i materijalno bolje stajati, davat će se nagrade i u novcu.

Nagrađeni su ovi pisci: Ivan Degrell: Pozdrav Omladini (br. 1.). — Hrvoje Švob: Suton (br. 1.). — S. L. Sarajlija: Život pastira (br. 1.). — Katica Agić: Pjesma o sreći (br. 1.). — Ivo Kovačević: U noći. (br. 3.). — Hrvoje Ostojić: Gle dolazi doba (br. 3.). — Ivanka Vujčić: U sumračju (br. 3.). — Srećko Dobrila: Ljudi bez hljeba. — Aleksa Ujđurović: Praznički soneti (br. 3., br. 6.). — Tito Frković: Silnik (br. 6.). — Dušan Buřt: More (br. 7.). — »Skromni«: Poklade (br. 8.). — Ivičić: Težaci (br. 9—10.). — Petar Kokša: Posljednja želja (br. 9—10.). — »Jožev«: Piga (br. 9—10.). — V. R. Kerimenski: San moga sela. — Zvonimir Ostojić: Jesen (br. 8.).

Nadalje dobivaju nagradu u knjigama ovi odgonetači: Nikola Špoljar, Valjevo (God. X. br. 9.). — Josip Alić, Zagreb (God. X. br. 9.). — Veljko Novak, Zagreb (God. X br. 10.). — Ivica Supek, Zagreb (God. X. br. 10.). — Veljko Novak, Zagreb (br. 1.). — Bruno Janeš, Petrinja (br. 1.). — Bruno Janeš, Petrinja (br. 2.). — Rajko Crnjaković, Zagreb (br. 3). — Zlata Praunsperger, Petrinja (br. 3.). — Veljko Novak, Zagreb (br. 4.). — Nikola Špoljar, Valjevo (br. 4.). — Ružica Turković, Petrinja (br. 5.). — Mladen Stahuljak, Zagreb (br. 5.).

Molimo nagrađene saradnike, da nam pošalju svoje adrese.

PORUKE UREDNIŠTVA

Vl. G-k. Premještaljka (IV.) ulazi, ostalo ne.

»Bolni«. »Veličkom gradu« ulazi. Radi ispravka pjesme »Kada će« pošaljite nam čitavu pjesmu.

J. B-ć. »Ispunjaljka« i »Kriptogram« ulaze.

Zvono IV. »Noć« može u glavnom podnijeti, pa će s vremenom i ući, ostalo ne. Ime?

B. B. D. Pet aforizama ulazi.

J. P. Š. »Čarobni krug« bi mogao ući, da su risarije bolje uspjele. Dajte to još jednom načinite i lijepo slova izradite radi klišeja, pa nam opet pošaljite. Ostalo ne možemo upotrijebiti.

R. R. K. »Putovanje . . .« ulazi.

R. C-i. »Križaljke ne možemo upotrijebiti; vrlo je nepregledno pa i neuredno napisana.

A. M. Da je potpis bio čitljiviji ne bi se bila uvukla pogreška. Na list se stavlja marka od 1 dinara, inače se plaća porto dvostruko.

Z. Č. K. Priposlane radnje nijesu uspjele; ne mogu ući.

Z. G. T. H. »Zagonetke« su tako neuredno napisane, da ih ni pročitati nijesmo mogli, a kamo da ih slagar složi.

Hr. Šv. »Poldan« bi mogao ući, da je dotjerati stihove; suviše su nejednaki i opori. Učinite tako.

Vl. P. Š. Od Vaših pjesama ulazi »U mojoj sobi«; od zagonetaka: I.

»Gromki«. »Težaci« ulaze uz neke izmjene radi jezika i glatkoće.

»Spl. Ah.« »Pjesma« ima po gdjekoje zdravo zrno; jezično je dobra, iako je sam dopis pogrešan(!) i bez potpisa. Ne možemo uvrstiti. O tom je već bilo dosta govora

I. St. Vaše pjesme »Mrtvi kapitali« i dr. nijesu još za štampu.

V. šk. Neurednih radova i bez potpisa ne primamo

A. V-ć. »Svitanje« je dobro i ulazi; ostalo ne.

A. K. S. »Tuđe ne diraj« nije još za štampu! treba čekati.

A. V. Š. »Iluzije« ulaze uz promijenjeni naslov: »Tlapnja«. Čemu ta tuđica?

Lj. B. Sp. Od Vaših zagonetaka ulazi »3. i Lat. r.«

D. V. V. Sp. »Dam. J.« ulazi prema potrebi.

St. Sm. K. Od Vaših zagonetaka ulazi VII. Logogrif.

A. K-ć. Misli u Vašim pjesmicama ne bi bile loše, samo bi ih valjalo bolje zaodjeti. Treba još čekati.

V. N. Z. »Palindrom« ulazi.

B. P. Z. Vaša »zagonet. posjet.« nije za štampu.

»Robinzon«. Vaše zagonetke nijesu zgodne za štampu

D. V. Spl. Zagonetke Vam nijesu tako uspjele, da bismo ih mogli uvrstiti. Pjesma »Zvijezde« suviše je slaba, a da bi mogla ući.

»Glišo«. Sličnih zagonetaka imamo na pretek; ima i pogrešaka. Vidjet ćemo.

P. K. M. Od Vaših pjesama su za naš list: »Bez nade« i »Posljednja želja«, koje će i ući. Ima ih još uspjelih, samo bi ih valjalo jezično dotjerati; sadržajem svojim nijesu za naš list.

»Mars«. »Rastanak« je dobar i ulazi, ostalo znatno zaostaje.

»Miser p.« Sve je to slabo; treba još čekati.

R. K. K. »Pet skrivačica« i »Ispunjaljka« ulaze, čim dođu na red.

St. Sm. K. Radnje treba pisati crnilom; ovako ih ne možemo primiti.

»Am. Bran.« »Nekada« ulazi ostalo je slabije. O esperant. kutiću još nije riješeno pitanje, no ima malo nade, da će se moći uvesti.

P. Š. »Javljanjem proljeća« ulazi skraćeno; ovako umara. »Muha« bi također mogla podnijeti.

N. L. O. Vaša »Ispuštaljka« ne bi bila na odmet, da su konačno sve riječi između sebe vezane, na pr. da prva, srednja ili posljednja slova dadu riječ ili rečenicu. Ovako to sve nekako visi u zraku. Učinite tako.

»Dobroslav«. »U crkvi« ne bi bilo na odmet, samo bi valjalo u 2. kit. popraviti tok radnje: »A donjela bješe kitu cvijeća«. — Zapravo je najprije donijela cvijeće, a onda se molila. Popravite to. Ostale su stvari slabije.

»Juraj Spl.« U Vas ima osjećaja, ali to još nije dosta. Trebalo bi uložiti više truda. Svakako valja još pričekati.

I. K. Z. Pročitali smo »Barabu«. Ima nekoliko sličica, ali u cijelosti bez dublje misli i — bez osjećaja; jezično slabo (tuđice!). »Lov« je slab; a što će ona jurnjava kroz »Beskraj«? I onda riječi »beskraj« ne poznaje jezik, već »beskrajnost«. Kod »Sunca« bi početak mogao podnijeti, no kasnije, što dalje to gore. Čini se, da previše pišete. To nije dobro. Treba što više razmišljati, a što manje pisati. Ne valja svašta staviti na papir.

»M.« Zamisao ne bi bila loša, samo u tom eseju nije zapravo ono rečeno, o čemu govori naslov; nema dosljednosti u mislima. Nije za štampu. No time nije rečeno, da radnja baš sasvim ne valja. Za ovakve rasprave treba mnogo vježbe.

Sp. B. U pjesmi »Obožavanje šume« ima nejasnih mjesta (bit će to zato, jer su nečitljiva), pa je ne možemo primiti. Pomenuta pjesma ulazi. Moramo biti ustrpljivi.

T. Sm. »Sastavljačica« nije osobito uredno napisana; ulazi prema potrebi.

V. St. Z. Ispunjaljki imamo na pretek. Vaša nije ni osobito uredna.

A. V. Oba logogrifa i konj. skok (manji) ulaze.

»Metkovka«. Vaše pjesme svakako odaju mladenački polet, no treba još pričekati godinu dvije. Pjesme nemaju dubljega značenja, kao ona »Radi jednoga slatkiša«. Čitajte i vježbajte, ići će s vremenom.

»Osm. Lič«. Od Vaših pjesama ne bi bila na odmet »Dolazak Hrvata«, da je promijeniti 2. st. u 2. kit: Ogroman kô krug (?).

B. A-ć. Kod zagonetaka moraju se ovako velike risarije pomno crnilom izraditi radi kliširanja. To smo već toliko puta naglasili.

T. P. Političkih pjesama ne primamo (»Za obranu«!); ona druga je slaba.

B. S. S. Sličnih zagonetaka imamo na pretek; vidjet ćemo.

»En. kl.« »Akrostih« ulazi.

»Hrvat Sokol«. Vaša »križaljka« pristajala bi u list za natjecanje oko sastavljanja zagonetaka. Mi nemamo ni mjesta ni vremena za ovakav golemi posao. Da znademo Vašu adresu, poslali bismo Vam je natrag.

»Romeo«. »Magični kvadrat« ulazi, ostalo ne.

F. K. Vaše priče iz stare granice svojim sadržajem ne bi bile loše, ali je obrada slaba. Ni zagonetke nijesu zgodne.

E. Sch-tz. Vaše su zagonetke što pogrešne što neuredne.

Ml. Ž. Bolje je sastaviti malo pa pomno, već mnogo pa površno.

D. R-ć. »Domišljaljka« ulazi, ostale ne.

S. B. Obje su pjesme, osobito »Na put«, maglovite. Čini se, da previše pišete; valjalo bi pomnije raditi.

L. Gr. »Nestoru hrvat. knjige« ulazi po vremenu. Pripomenuti nam je, da nas upravo začuđuje Vaš rad u Vašim godinama. Time nije rečeno, da to nijesu Vaše stvari, ali nam se čini, da ih netko dotjeruje.

Sr. zm. »Skrivačice« ulaze, ostalo ne.

A. P. Poslali ste nam svoje potpuno ime; trebalo je reći, u koju svrhu, jer ovako doista ne znamo, kamo to ime spada.

S. M-c. Mogli bismo upotrijebiti one dvije »brojčanice«, da u drugoj nema pogreške. Ispravite je i pošaljite opet.

»Slavonac«. U Vas ima očito dara, ali još treba pričekati.

Zv. H. Crtica »Razumije se« neukusna je, ne može ući

»Drava«. Za rebuse u slikama valja biti dobar risač, ovako to nije dobro. »Strašna smrt« nije za štampu.

M. F. S. »Proljeće« nije još za štampu. Time nije rečeno, da ni budući radovi ne će biti; treba još pričekati.

F. F. Kumb. »Na rastanku«, »Poslije rast.« i »U zadnjim trzajima« ulazi. S obzirom na Vaš prijedlog o slikama, možete nam poslati koju — ne mnogo — možda bismo mogli štogod upotrijebiti (jednu dvije).

V. S-té. Z. »Bijeda« nije tako uspjela, da bismo je mogli uvrstiti.

M. M-s. V. »Palindrom«, »Šaljiva pitanja« i »Rač. razbibriga« ulaze.

K. F-s. »Geometrijska razmještaljka ulazi, bude li se dala složiti radi netočnoga crtanja.

L. St. B. Vaše su zagonetke strpane jedna do druge, nepregledno i neuredno, a i pogrešno; ne možemo ih uvrstiti.

»Neptun«. »Dioba umjet.« ulazi pod konac godine.

V. D. Sp. »Konj. skok« mogli bismo upotrijebiti, da nije tako strpan na jednom papiriću s ostalim stvarcama. Dajte ga pregledno još jednom napišite i pošaljite.

T. Smj. »Križaljka« ulazi, čim dođe na red.

M. N-ć. Vaša je pjesma obradom još preslaba, a da bismo je mogli uvrstiti. Radi čekovne uplatnice upozorili smo upravu lista.

B-in. S. »Proljeće« nije tako uspjelo, da bismo ga mogli upotrebiti. Stihovi spori, način prikazivanja nezgodan; primjera radi: Vijest ta tužna i nesretna glasi — ili: Izišav iz škole tužnu vijest javiše meni — itd. Treba još čekati.

P. B. »Moji đuli« bez sumnje odaju darovita ali još mlada i neiskusna pjesnika. Dajte stihove dotjerajte; sonet ne podnosi nejednakosti u stihovima (broj slogova!).

Marije L. »Idila« još očito pokazuje znakove, da ju je početnik napisao; no to ne smeta, s vremenom će bolje ići.

I. M. M-ć. Vašu nada sve uredno pisanu radnju »Za okupacije« pročitali smo. Da je to Vaš doživljaj, još bismo je mogli uz neke promjene štampati ,ali kako je sastavljena prema pričanju, pitanje je, da li se sve to doista tako i dogodilo. Ne bi bilo zgodno iznositi nešto, što ne odgovara istini, pogotovu ne o našim neprijateljima; i upravo za to ne. Bolje je u to ne dirati. »Moja pjesma« ima nedostataka, koji se ne daju odstraniti, a da pri tom pjesma ne poprimi sasvim drugi oblik, pa i sadržaj. Prva kitica bi još podnijela, ali ostale dvije ne.

I. L. H. Od Vaših šala ulazi »Tko bolje laže«, malo prerađena; ostalo ne.

E. St. »Ispunjaljka« (III) ulazi po potrebi. Broj I. kakogod je plod velikoga truda, ne može nam poslužiti, jer bi ga valjalo pomno prerisati radi kliširanja. Ovako to ne ide. Čemu uopće tako komplicirane stvari?

V. R. Pobuda, iz koje su Vaše pjesme nikle, lijepa je i plemenita; opažanja su dobra, koja nam kazuju, da ne prolazite svijetom slijepo i bez shvaćanja, kako to mnogi čine. Ima i takvih ,koji ne vide kraj zdravih očiju, a ti su najgori. Najbolja bi bila »Kišovita noć«, da nema nekih nezgodnih mjesta; već u prvoj kitici, gdje se govori o kapljicama kiše u prošlosti, a onda odjednom »potoci teku« itd. Ovo je dobra slika današnjega razvratnoga vremena, ali način prikazivanja nije zgodan. Isto tako u pjesmi »U duši«: Čezne za pravom vječnom ljepotom — I još k tome blagom dobrotom; — pa i blaga dobrota je dio vječne ljepote. Ovakovo vezanje i gomilanje istovjetnih pojmova nezahvalna je stvar. Od zagonetaka mogli bismo uzeti »zemljop. aritmg.«, da je ispraviti 8. i 10. redak.

»Toreador«. Nije za štampu.

»Kobac«. Jedan logogrif (2.) ulazi, ostalo ne; u dopunjaljki (a) je pogreška: »konopa« u genitivu. Imamo sličnih stvari na pretek.

Vj. M. Obrada je u pjesmi »Pomozite« slaba, iako zamisao ne bi bila na odmet.

»**Skromni**«. Vaše najnovije pjesme znatno zaostaju za pređašnjom; »Pjesma mine« mogla bi podnijeti, ali je ne možemo upotrijebiti radi sadržaja.

O. St. Ni »Jesen« ni »Slavuj« nijesu još za štampu.

J. E. G. Vaše su zagonetke što nezgodne što nejasne; imamo sličnih i boljih na pretek.

Zv. Tr. Vaših zagonetaka ne možemo uvrstiti, jer od njih treba praviti kliševe, a risarije nijesu najbolje uspjele.

B. B. »Smrt« nije tako uspjela, da bi mogla ući; treba još pričekati s filozofskom pjesmom, nije to tako jednostavno.

J. P. Š. Od priposlanih zagonetaka ulaze »zagonetne posjetnice«, čim dođu na red.

»**Tito**«. »Vizija« ulazi uz sitnije promjene.

A. V. Š. Kako vidite, jedna je pjesma ušla, a i »Pjesma« će ući, čim dođe na red; »Jorgovanu« je znatno slabija.

»**Pisac sa Kor.**« Od Vaših pjesama mogla bi podnijeti »Moj vrt«, samo bi je valjalo malo dotjerati, osobito 3. kit., u kojoj je srok drukčiji već u prve dvije; neki su stihovi dosta tvrdi. Kušajte ih izgladiti.

J. Br. P. Od Vaših zagonetaka ulazi »Ispunjaljka«; dosta je neuredna.

Vl. J-ć. »Magič. četver.« ulazi prema potrebi; imamo sličnih na pretek.

A. M. T. Od Vaših pjesama mogla bi po svom sadržaju podnijeti »Spomen«, ali je izrada slaba; stihovi dugi i tromi. »Cigančе« je također slabo. Kušajte pjesmu preraditi u kraće i gipkije stihove.

J. St. »Otok Vis«, »Želje« i »Rodno selo« imadu po gdjekoje zrnce, no u glavnom umaraju svojim nabrajanjem; izrada je slaba, iako ima mnogo osjećaja. Treba još pričekati neko vrijeme, pa onda opet pokušati; s vremenom će ići.

»**Nikola**«. Od Vaših pjesama ulaze: »T. p.«, »Susret« i »Jutro«, dakako istom u jesen.

Vl. J. Z. Skrivačice ulaze, ostalo ne; imamo ovakvih na pretek.

D. R-ć. »Proljetni traci« slabo je uspjela pjesma, ne može ući. Sličnih zagonetaka imamo; treba nešto više kombinacije.

»**Stanimir**«. Izrada je vrlo slaba i jezikom i sadržajem. Primjera radi: — Darežljivo ga nahraniše — I toplu postelju mu spremiše. — U jutro starac se zahvaljiše(!) — itd. Treba još mnogo čitati i učiti.

Vl. J-ć. »Logogrif« ulazi; Magični krug valjalo bi točno crnilom izraditi, jer se mora praviti otisak.

»**Vilka**«. »Mjesečina« je slaba, dok bi se pjesmica »Domu« dala upotrijebiti, samo bi je valjalo dotjerati; — vidim crvenog krova — ne valja (nije živo biće). Svakako treba još pričekati.

Br. A-ć. »Ispunjaljka« (VI.) i »Logogrif« (IV.) ulaze. Još bi se koja zagonetka dala upotrijebiti, da nijesu sve strpane na jedan papir. Od »Križaljke bi valjalo praviti otisak, a za to nije točno izrađena, pogotovu ne crnilom.

R. R. Od Vaših zagonetaka teško da ćemo moći što upotrijebiti; ovakvih imamo na pretek, i onda bi ih trebalo urednije napisati.

A. V-ć. U Vašim pjesmama ima mjestâ, koja su i s jezične i stilističke strane nezgodna: — med brežuljci — po brežuljci — k teb' me vuče — u teb' imam — u teb' nađem — što li teb' je — našlo b' se — itd. I onda nije svrha pjesmi da bude velika i krcata. Sve se ono dade kraće i jednostavnije reći; pjesma ne smije umarati.

V. Ah. »Lastavice sad su došle« i drugo; to još nijesu pjesme; nije sve u sroku. Misli u glavnom ne bi bile loše, ali bi ih valjalo srediti i vezati između sebe, a ne samo onako nasumce nabacati; ima i jezičnih grešaka. I onda ozbiljnoj misli pripada i ozbiljno ruho, zato nije zgodno pjevati ovako: — Gospodski se uvijek goste, — Ne poznaju blagdane ni poste. — Svega ima previše, — A drugi ni da obliže.

J. Bl. »Pred rastankom«; nespretne su posljednje dvije kitice radi: — Al ne dade dalje Bog! — Saljetat će one mene.

D. Srb. »Ispunjaljka« ulazi; ostalo ne.

Zl. Ljb. Vaše su pjesme izradom slabe, iako ima dobrih misli; treba još pričekati.

P. P. K. »Na Kalniku« ulazi.

V. R. K. »San«, »S Vltave« i ostalo nije tako uspjelo, da bi se moglo uvrstiti. »Golupče« bi svojim sadržajem mogla biti vrlo lijepa stvarca, ali je izrada slaba.

Završujući uredničke poslove oko posljednjega broja ljetošnje »Omladine« upućujemo naše čitatelje na rješenje Ministarstva prosvjete na omotu lista, kojim se preporučuje naša »Omladina« mladeži.

Ova je godina bila jedna od najtežih za naš list, budući da je na nekim zavodima bio zabranjen radi nedostatka ministarskoga odobrenja, koje je eto stiglo. Zabrana se najjače osjećala u samom Zagrebu, te je »Omladini« nanesena znatna šteta, budući da je ostalo mnogo primjeraka neraspačanih.

»Omladina« je kraj sve svoje dobre spreme najjeftiniji đački list u nas, što se ima samo lijepomu broju pretplatnika zahvaliti; ona je to i ljetos bila uza sve zabrane, koje su joj otele nekoliko stotina pretplatnika.

Budući da nema više zapreke, da se hrvatska mladež pretplaćuje na svoj list, stavljamo joj na srce, da širi »Omladinu«, kako bi sa što boljim sadržajem i što boljom opremom osvanula u budućoj godini.

Hrvatska mladež neka vazda drži na umu riječ: Tuđe poštuj, svojim se diči! — Postupajući tako moći će sigurno i vedra čela stupati stazom života, bila ona još tako trnovita, kojom često moramo ići ne samo pojedinci, već i čitavi narodi. I doista, tko se svojim diči, taj i tuđe poštuje, a tko svoje prezire, tome nije ni do čega, pa niti do tuđega.

Ne mora narod biti velik i slavan, da bi se njime mogli ponositi njegovi sinovi, i maleni, pa i najmanji narodi mogu stvoriti velika djela — ili kako Palacky kaže: »Da sam posljednji sin jednoga naroda, pa bilo i ciganskoga, nastojao bih, da barem ostane dostojna uspomena iza njega!«

Držeći dakle na umu riječi velikoga Čeha i postupajući prema tome hrvatska će se mladež najbolje odužiti svome narodu. — U to je ime pozdravljamo i želimo joj vesele praznike.

Uredništvo.

Dosadašnje edicije

Društva hrvatskih srednješkolskih profesora

A. Odobrene školske knjige.

1. Divković: Hrvatska čitanka za 1. razr. sred škola XIII. izdanje. Zagreb 1925. Cijena Din 20.—.

2. Divković—Pasarić: Hrv. čitanka za III. razred srednjih škola. X. izdanje. Zagreb 1925. — Cijena Din 36.—.

3. Divković—Pasarić: Hrv. čitanka za IV. razr. srednjih škola. VIII. izdanje. Zagreb 1924. Cijena Din 36·—

4. Petračić—Zagoda: Hrv. čitanka za V. i VI. razred srednjih škola. Dio I. Poetika Stilistika i Proza. VIII. izdanje. Cijena Din 60.—.

5. Platonova Obrana Sokratova i Kriton s uvodom u grčku filozofiju i komentarom od M. Kuzmića. U Zagrebu 1922. — Cijena Din 30.—.

6. Školski atlas za niže razrede srednjih škola. Cijena Din 30.—.

7. U prodaji: Balenović: Opća geografija. — Cijena Din 35.—.

8. U prodaji: R. Strohal: Čitanka iz književnih djela starih bugarskih, hrvatskih, srpskih i slovenačkih u I. periodu. Zagreb 1921. Cijena Din 10.—.

9. Boranić: Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika. III. izdanje. Cijena Din 40.—.

10. Dr. Ante Starčević: Selski prorok. Cijena Din 15.—.

B. Pomoćne školske knjige.

1. Ogrizović: »Hrvatski pripovjedači«. III. popravljeno i prošireno izdanje. Priredio dr. Ivan Esih. U Zagrebu 1926. Cijena Din 40.—.

2. Narodne pjesme junačke. Priredio dr. Milan Strašek. Zagreb 1925. Cijena Din 25.—.

3. Izabrane narodne pjesme II. dio. Ženske narodne pjesme. Priredio dr. N. Andrić. U Zagrebu 1912. Cijena Din 20.—.

4. Povijesna čitanka za niže razrede srednjih škola I. dio. Srednji i novi vijek do godine 1648. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. S. Srkulj. U Zagrebu 1922. Cijena Din 40.—.

5. Geografijska čitanka. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. M. Šenoa. U Zagrebu 1922. Cijena Din 30.—.

6. O. Andrije Kačića-Miošića Razgovor ugodni naroda slovinskoga. Izdanje priredio i predgovor o životu i radu Kačićevu napisao dr. Ferdo Nikolić. U Zagrebu 1923. Cijena Din 15.—.

U nakladi: Djela Petra Preradovića. I. potpuno i kritično izdanje. Knjiga I. i II. Priredio dr. B. Vodnik. Zagreb 1918. Cijena Din 80.—.

C. Nastavni Vjesnik.

»Nastavni Vjesnik«, list za srednjoškolsku nastavu. Izdaje »Društvo hrvatskih srednjoškolskih profesora« u Zagrebu. Može se još dobiti: Knjiga 14.—21. zatim 23., 25. i 30.—34. Cijena pojedinoj knjizi Din 75.—, pojedinom svesku Din 10.—. Jubilarni svezak (knjiga 30. sv. 9. i 10.) stoji Din 40.—. Članovi društva dobivaju »Nastavni Vjesnik« badava, a članarina iznosi Din 50.— na godinu.

D. Omladina.

»Omladina«, list za zabavu i pouku srednjoškolske mladeži. Mogu se dobiti godišta 4.—9. po Din 40.—. Pojedini broj Din 5.—. Ovogodišnja »Omladina« (god. XI. stoji na godinu Din 40.—. Pojedini broj Dinara 5.—

E. Izdanja Omladine.

1. Vujec Grga: Petrica Kerempuh, ilustr U Zagrebu 1921. Cijena Din 10.—.

2. Josip Milaković: Lijan Gabor. Cijena Din 15.—.

3. Dubrovački dvor, ilustr. Priredio dr. B. Cvjetković. U Zagrebu 1922. Cijena Din 15.—.

Od svih cijena imadu knjižare 25% popusta.

Narudžbe se šalju samo na Društvo Hrv. srednješkolskih profesora Zagreb 6, pošt. pretinac 47.